Linjiila Iisaa
mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

1 Yimɓe heewɓe pilake fillitaade kulle tabitinɗe
hakkunde meeɗen.
2 Ɓe mbinndii ko seediiɓe gilla fuɗɗoode ɓeen
kaalani en. Seediiɓe ɓeen ngoni halfinaaɓe faa
anndina konngol ngool.
3 Tawfilus tedduɗo, mi taykake kulle ɗeen fuu
faa woodi gilla arande, mi tawii na hawrani kam
miin du faa mi winndane, mi fiirtane ɗum faa
laaɓa no ɗum wadiri,
4 faa keɓaa tannyoral jannde nde njannginaɗaa
ndeen wo goonga.

No Jibiriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

5 Wakkati jamaanu Hirudus, kaananke
Yahuudiya, na woodi almaami gomma bi'eteeɗo
Jakariyaa. Imo jeyaa e waaldeere Abiya, ɓii
Haaruuna. Dee Jakariyaa du wo yuwdi Haaruuna,
innde muuɗum wo Elisabet.
6 Ɓe ɗiɗo fuu ɓe fonnditiiɓe to Laamɗo. Iɓe njokki
jamirooje Joomiraaɗo e sariyaaji muuɗum fuu.
Feloore fuu walaa e maɓɓe.
7 Ɓe keɓaay ɓiɗɗo, sabo Elisabet wo dimaro. Ɓe
ɗiɗo fuu ɓe naywii du.
8 Nyannde gomma, Jakariyaa ina golla golle
muuɗum yottinde sadakaaji yeeso Laamɗo, sabo
wakkati oon wo waaldeere makko jeyti gollal
ngaal.

9 Ley al'aada almaami'en iɓe mboownoo
waɗude cumnal. Wo nii Jakariyaa suɓiraa faa
naata nokkuure seniinde wonnde ley suudu
dewal mawndu, de ura toon ure.
10 Jamaa oon fuu darii yaasin ina waɗa du'aare
wakkati mo ure ɗeen mbuletee.
11 Wakkati oon maleyka Joomiraaɗo ɓangani
mo, ina darii gere nyaamo nokkuure urirde
ndeen.
12 Nde Jakariyaa yi'unoo maleyka oon ndeen,
nesim tayi, kulol nanngi ɗum.
13 Maleyka oon wi'i mo:
—Jakariyaa taa hulu, sabo du'aare maa
jaabaama. Deeka Elisabet rimante ɓiɗɗo gorko,
inndiraa ɗum Yaayaa.
14 Ɓiɗɗo oon waddante seyo manngo, heewɓe
ceyorto rimeede makko,
15 sabo o laatoto tedduɗo yeeso Joomiraaɗo. O
yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sulinta. O
heewan Ruuhu Ceniiɗo gilla e ley reedu inniiko.
16 O wartiran ɓiɓɓe Israa'iila heewɓe to Laamɗo
Joomiraaɗo muɓɓen.
17 O artoto Joomiraaɗo warde, o wonda e ru-
uhu e baawɗe ɗe annabi Iliyaasa heɓunoo, faa
o wartira ɓerɗe baabiraaɓe to ɓiɓɓe muɓɓen, faa
o wartira saliiɓe du e hakkillooji dartiiɓe, faa
moyyinana yimɓe segilaniiɓe garol Joomiraaɗo.
18 Jakariyaa yami maleyka oon, wi'i:
—Noy paamirammi ɗum wo goonga? Sabo miin
mi naywii, deekam oon du waɗi duuɓi.
19 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Miin woni Jibiriilu ɗakkiiɗo Laamɗo, mi nu-
laaɗo to maaɗa faa mi haalane kabaaru lobbo o.

20 Ndelle joonin a muumɗan. A haalataa si
wanaa wakkati mo ɗum tabiti, sabo a goonɗinaay
haala am. Haala am ka tabitowan nde wakkati
majjum wari.
21 Tawi yimɓe ɓeen ina keɗii Jakariyaa, ina
haaynii ɗum'en ko o ɓooyi ley suudu dewal
mawndu ɗuum.
22 Nde o wurtinoo ndeen, o hunngii haaldude e
maɓɓe. Ɓe paami won ko o hollaa ley suudu dewal
mawndu nduun. Imo haalda e maɓɓe muum-
mumre, o heddii o waawaa haalde.
23 Nde balɗe golle makko tilinoo ndeen, o hooti
suudu makko.
24 Caggal balɗe ɗeen, Elisabet deekiiko oon
hooyi reedu, dammbii haddi lebbi joy, ina wi'a:
25 —Ɗum woni ko Joomiraaɗo waɗani kam. O
taykake kam, o ittanii kam dukkuru hakkunde
yimɓe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

26 Ley lewru Elisabet jeegaɓurdu nduun,
Laamɗo nuli maleyka Jibiriilu e wuro wi'eteengo
Nasaraatu ley leydi Galili,
27 to surbaajo mo taan Daawda bi'eteeɗo Yu-
usufi haɓɓani. Surbaajo oon ina wi'ee Mariyama.
28 Maleyka oon naati ɗo Mariyama woni ɗoon,
wi'i ɗum:
—Aan e jam, keɓuɗo moyyere Joomiraaɗo.
Joomiraaɗo ina wondi e maaɗa.
29 Haala kaan wemmbi Mariyama sanne, ina
miiloo ɗume jowtaango ngo fiirtata.
30 De maleyka oon wi'i mo:
—Taa hulu, Mariyama! Sabo a heɓii moyyere
yuurunde e Laamɗo,

31 a hooyan reedu, ndimaa ɓiɗɗo gorko, inndiraa
ɗum Iisaa.
32 Ɓiɗɗo oon laatoto tedduɗo, o noddirte Ɓii
Laamɗo Toowɗo. Laamɗo Joomiraaɗo hokkan mo
laamu maamiiko Daawda.
33 O laamoto yuwdi Yaakuuba faa abada, laamu
makko walaa timmoode.
34 Mariyama wi'i maleyka oon:
—Noy ɗum laatortoo, sabo mi anndaa gorko?
35 Maleyka oon jaabii mo, wi'i:
—Ruuhu Ceniiɗo jippoto e maaɗa,
baawɗe Laamɗo Toowɗo cuddete.
Saabe ɗuum, ɓiɗɗo mo ndimataa oon
inndirte Ceniiɗo, Ɓii Laamɗo.
36 Ndaar, sakiike maa Elisabet du hooyii reedu
ley nayeewu muuɗum, o riman ɓiɗɗo gorko. Imo
wi'enoo wo o dimaro, de joonin kaa imo wondi e
reedu lewru jeegaɓurdu,
37 sabo walaa fuu ko Laamɗo waawaa.
38 Wakkati oon, Mariyama wi'i:
—Inani kam, miin korɗo Joomiraaɗo, ɗum laa-
toranoo kam no mbiiruɗaa ni.
Ndeen maleyka oon dilli to makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

39 E ley balɗe ɗeen, Mariyama ummii, yehi law
to wuro gomma wonngo ley baamle Yahuudiya.
40 O naati suudu Jakariyaa, o jowti Elisabet.
41 Nde Elisabet nannoo jowtaango makko
ndeen, ɓiɗɗo gonɗo e reedu muuɗum oon
dimmbii. Ndeen Elisabet hebbinaa Ruuhu
Ceniiɗo,
42 yeewnii e daande toownde, wi'i:
—A barkinaaɗo hakkunde rewɓe! Ɓiɗɗo mo
ndeeduɗaa o du wo barkinaaɗo!

43 Miin, wo mi ɗume faa inna Joomiraaɗo wari
to am?
44 Ndaar, nde jowtaango maa yottinoo nowru
am ndeen, ɓiɗɗo gonɗo e reedu am oon dimmbo-
rake kuyam.
45 Barke woodanii ma, aan goonɗinɗo ko Joomi-
raaɗo haalani maa ɗuum tabitan.

Jimol Mariyama

46 Mariyama wi'i:
—Yonki am ina mana Joomiraaɗo!
47 Ɓernde am ina heewi seyo e dow Laamɗo Kisi-
noowo kam,
48 sabo o yurmake kam, miin, korɗo makko
leeyuɗo.
Gilla joonin jamaanuuji fuu noddiran kam
barkinaaɗo.
49 Sabo Jom baawɗe waɗanii kam kulle mawɗe!
Innde muuɗum wo seniinde.
50 Yurmeende muuɗum ina woni dow hulooɓe
ɗum jamaanu dow jamaanu.
51 O gollii golleeji mawɗi e semmbe junngo makko,
o sankitii mawninkiniiɓe e anniyaaji muɓɓen.
52 O saamdinii kaanankooɓe e laamuuji muɓɓen,
o toownii leeyuɓe.
53 O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe,
o yoppii jom'en jawdi juuɗe ɓole.
54-55 O wallii yimɓe Israa'iila, maccuɓe makko
ɓeen,
sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e maamiraaɓe
meeɗen,
yurmaade Ibrahiima e yuwdi muuɗum faa
abada.

56 Mariyama waddi e Elisabet ko waɗata lebbi
tati de yeccii suudu muuɗum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

57 Wakkati ndimu Elisabet yottii, o rimi ɓiɗɗo
gorko.
58 Hoddiiɓe makko e sakiraaɓe makko nani
yurmeende mawnde nde Joomiraaɗo waɗani mo
ndeen, ceyodii e makko.
59 Nde cukalel ngeel waɗunoo nyalaaɗe jeetati
ndeen, ɓe ngari taadude ngel.* Iɓe njiɗunoo in-
ndirde ngel innde baabiigel Jakariyaa,
60 ammaa inniigel jaɓaay, wi'i ngel inndiree
Yaayaa.
61 Ɓe mbi'i ɗum:
—Yimɓe maa fuu walaa inndiraaɗo innde nde.
62 Ɓe yami baabiigel e muummumre, noy yiɗi
ɓiyum oon inndiree.
63 Jakariyaa yamani alluwal, winndi dow mag-
gal: «Yaayaa woni innde maggel.» Ɓe fuu ɗum
haaynii ɓe.
64 Wakkati oon pay, hunnduko Jakariyaa yop-
paa, ɗemngal mum haɓɓitaa, ina haala, ina yetta
Laamɗo.
65 Kulol nanngi hoddiiɓe makko ɓeen fuu. Katin
du yimɓe ley baamle Yahuudiya fuu ina kaala
kabaaruuji ɗiin.
66 Nanɓe ɗum ɓeen fuu ndesi ɗum e ley ɓerɗe
muɓɓen, ina mbi'a: «Ndelle ɗume cukalel ngel
laatoytoo?» Sabo ɓe nji'ii junngo Joomiraaɗo ina
woni dow maggel.

---

* **1:59** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du.

Jimol Jakariyaa

67 Jakariyaa, baaba cukalel ngeel, heewi Ruuhu
Ceniiɗo, haaldi annabaaku, wi'i:
68 —Jettooje ngoodanii Joomiraaɗo, Laamɗo Is-
raa'iila,
sabo warii walli yimɓe muuɗum, rimɗini
ɗum'en.
69 O waddanii en Kisinoowo jom semmbe
yuwɗo e suudu Daawda, maccuɗo makko.
70 Ɗum fuu ɗum laatorii hono no o haalirnoo e
kunnduɗe annabaaɓe makko seniiɓe gilla
arande -
71 o wi'i o hisinan en e habdiiɓe men,
e juuɗe wayɓe en fuu.
72 Nii o yottiniri yurmeende nde o aadaninoo
maamiraaɓe men ndeen,
o miccitake amaana makko ceniiɗo,
73 hunayeere nde o hunanii maammen Ibrahiima,
o hokkan en
74 danneede e juuɗe wayɓe en faa ngolliranen mo
rafi kulol,
75 ndewen mo ley senaare e dartaare yeeso
makko haddi nguurndam meeɗen fuu.

76 Aan du cukalel, a noddirte annabaajo Laamɗo
Toowɗo,
sabo a artoto Joomiraaɗo warde faa moyyinanaa
mo laabi makko,
77 faa anndinaa yimɓe makko laawol kisindam ley
ko o yaafotoo hakkeeji muɓɓen.
78 Saabe Laamɗo meeɗen wo keewɗo yurmeende,
Jayngol yuurungol dow ina wara to meeɗen,
79 faa yaynana wonɓe ley nimre e kulol maayde,
de rewna koyɗe men dow laawol jam.

80 Suka oon ina mawna, hakkillo muuɗum ina
ɓeydoo. O jooɗii ley ladde faa wakkati mo o
ɓanginaa e Israa'iila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu
(Matta 1.18-25)

1 E ley balɗe ɗeen, Agustus kaananke mawɗo
yamiri limgal waɗee ley laamu Roma fuu.
2 Kangal woni limgal arandeyal, kawrungal e
laamu Kiriniyus goforneer leydi Siiriya.
3 Yimɓe fuu njehi winndowaade, mono fuu e
wuro muuɗum.
4 Yuusufi du dilli Nasaraatu ley leydi Galili, faa
yaha wuro Daawda wi'eteengo Baytilaama ley
leydi Yahuudiya, sabo e lenyol Daawda jaati o
ƴuuri.
5 O yehi toon winndowaade, kanko e Mariyama
kaɓɓanaaɗo makko, deeduɗo.
6 E ley gonal maɓɓe toon, wakkati ndimu
Mariyama yottii.
7 O rimi afo makko, o saawi ɗum e kaddule, o
fukkini ɗum ley akalawal, sabo ɓe keɓaay nokku-
ure ley jipporde ndeen.

8 Durooɓe ina ngoni ley seraaji ɗiin, na ndooma
dammuuli muɓɓen jemma.
9 Maleyka Joomiraaɗo ɓangani ɓe, darja Joomi-
raaɗo ɗelkoowo fiilii ɓe. Kulol manngol nanngi ɓe.
10 De maleyka oon wi'i ɓe:

—Taa kulee! Sabo miɗo haalana on Kabaaru
Lobbo laatantooɗo yimɓe fuu seyo manngo.

11 Hannden on ndimanaama Kisinoowo ley
wuro Daawda. Kanko woni Almasiihu, kanko
woni Joomiraaɗo.
12 Inan maande majjum: on tawan cukalel
keccel ina saawaa e kaddule, ina fukkinaa ley
akalawal.
13 Wakkati gooto, maleyka'en heewɓe yuuri dow
kammu, tawti maleyka artiiɗo oon, ina njetta
Laamɗo, ina mbi'a:
14 —Manngu woodanii Laamɗo faa dow kam-
muuli,
dow leydi du jam woodanii yimɓe ɓe o horsini.
15 Nde maleyka'en ɓeen ceedunoo e maɓɓe,
de yeenti dow kammu ndeen, duroo ɓe ɓeen ina
mbi'undura:
—En njaha Baytilaama, ndaaren ko waɗi, ko
Joomiraaɗo anndini en ɗuum.
16 Ɓe karii, ɓe njehi, ɓe tawi toon Mariyama e
Yuusufi e cukalel keccel ngeel, ingel fukkinaa ley
akalawal.
17 Nde ɓe njiinoo ngel ndeen, ɓe kaalti ko ma-
leyka oon haalani ɓe dow maggel ɗuum.
18 Nanɓe haala duroo ɓe ɓeen fuu, haaynde nan-
ngi ɗum'en.
19 De Mariyama kaa ina resi ɗum fuu e ɓerndem,
ina miiloo ɗum.
20 Duroo ɓe ɓeen njeccii, ina teddina Laamɗo, ina
njetta ɗum saabe ko ɓe nani e ko ɓe nji'i fuu. Sabo
ɗum fuu ɗum laatorake no maleyka oon wiirunoo
ɓe noon.

No Iisaa taadiraa e no ɓattiniraa Joomiraaɗo

21 Nde cukalel ngeel waɗunoo nyalaaɗe jee-
tati ndeen, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa.
Ɗum woni innde nde maleyka oon haalannoo
Mariyama gilla reedaay ndeen.
22 Nde balɗe laaɓugol Mariyama yottinoo, hono
no Tawreeta Muusaa yamiri, ɓe njaari suka oon
Urusaliima faa ɓe kalfina mo Joomiraaɗo.
23 Ꞡabo wo hono noon winndiraa e Tawreeta
Joomiraaɗo:
«Ɓiɗɗo gorko afo fuu, Joomiraaɗo jeyi.»†
24 Ɓe ngaɗi du sadaka kirsamaari hono no
Joomiraaɗo yamiri ni: ɓiɓɓe buugaali ɗiɗi naa
nyaabe ɗiɗi.
25 Gorko gomma ina wonnoo Urusaliima, ina
wi'ee Simeyon. Ruuhu Ceniiɗo ina woni e makko.
O gorko dartiiɗo, kulɗo Laamɗo, imo heɗii wakkati
mo gonɗi Israa'iila mooytetee.
26 Ruuhu Ceniiɗo anndinii mo o maayataa si o
yi'aay Almasiihu Joomiraaɗo.
27 Joonin Ruuhu nanni mo ley suudu dewal
mawndu nduun wakkati mo saaraaɓe ɓeen
ngaddi suka oon faa ngaɗana ɗum ko Tawreeta
yamiri.
28 Simeyon jaɓi mo, mumbilii mo, ina yetta
Laamɗo, ina wi'a:
29 —Joonin Joomiraaɗo, haala maaɗa kaan
tabitii.
Aɗa waawi hooyude maccuɗo maaɗa e jam,
30 sabo mi yiirii gite am kisindam maaɗa
31 ɗam cegiliɗaa yeeso yimɓe fuu.

---

* **2:21** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadetee du. † **2:23** Wurtagol 13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

32 Ɗam woni annoora jaynanoowo lenyi adunaaru fuu,
annoora darjinoowo lenyol maa Israa'iila du.
33 Ko haalaa dow makko ɗuum, haaynii baabiiko e inniiko.
34 Simeyon barkini ɓe, wi'i Mariyama, inniiko:
—Suka o warii faa laatoo sabaabu saamugol woɓɓe e ummagol woɓɓe ley Israa'iila. O laatoto maande nde yimɓe calotoo.
35 Hono nii o ɓanginirta miilooji ɓerɗe heewɓe. Aan e hoore maa, mettorgal yuwan ɓernde maa hono kaafaahi.
36 Annabaajo debbo bi'eteeɗo Anna ina ɗoon kam du. Wo o ɓii Fanuwel, jeyaaɗo e suudu Aser. O naywii sanne. O ɓaŋaama e surbaaku makko, o wondi e goriiko duuɓi jeɗɗi,
37 de maayi. O heddii o walaa goriiwo. Joonin duuɓi makko ina ngaɗa capanɗe jeetati e nay. O dillataa suudu dewal mawndu nduun fey, imo rewra Joomiraaɗo suumayeere e du'aare, jemma e nyalooma fuu.
38 E wakkati oon pay, kanko du o wari, imo yetta Laamɗo, imo haalana heɗiiɓe garol dimɗinoowo Urusaliima ɓeen fuu kabaaru suka oon.
39 Nde ɓe njottinnoo huunde fuu ko Tawreeta Joomiraaɗo yamiri ndeen, ɓe njeccii wuro maɓɓe Nasaraatu ley leydi Galili.
40 Suka oon ina mawna, semmbe muuɗum e hakkillo mum ina ɓeydoo. Moyyere Laamɗo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginooɓe ley suudu dewal mawndu

41 Hitaande fuu, saaraaɓe Iisaa ina njaha
Urusaliima wakkati iidi Faltagol‡.
42 Nde Iisaa waɗunoo duuɓi sappo e ɗiɗi ndeen,
ɓe njehi Urusaliima no ɓe mboowri noon.
43 Nde iidi ndiin tilinoo ndeen, ɓe njeccii ɓe
kooti, ammaa Iisaa ɓiyiiɓe oon heddake Urusali-
ima, tawi ɓe paamaay.
44 Ɓe cikkii imo wondi e yaadiraaɓe maɓɓe
ɓeen. Ɓe njehi nyalooma kiɓɓuɗo, iɓe piloo mo
hakkunde yimɓe maɓɓe e anndaaɓe maɓɓe.
45 Ammaa ɓe njiitaay mo, ɓe njeccitii Urusaliima
filowaade mo.
46 Balɗe tati gaɗa ɗum, ɓe tawi mo ley suudu de-
wal mawndu. Imo jooɗii hakkunde jannginooɓe,
imo hettindanii ɗum'en, imo yamtindoo ɗum'en.
47 Hettindaniiɓe mo ɓeen fuu kaaynaa hakkillo
makko e jaabagol makko.
48 Nde saaraaɓe makko nji'unoo mo ndeen,
haaynde nanngi ɗum'en. Inniiko wi'i mo:

—Ɓinngel, ko saabii ngaɗuɗaa min ni? Inan, miin
e baaba maa fuu, filagol ma haɓɓii min ko'e.

49 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Ko waɗi oɗon piloono kam? Yalla on paamaay
ina tilsi mi wona ley suudu Baaba am naa?

50 Ammaa ɓe paamaay haala ka o haalani ɓe
kaan.
51 Caggal ɗuum, o jippodii e maɓɓe. Ɓe koondi
Nasaraatu, o ɗowtanii ɓe. Inniiko ina resi kulle
ɗeen fuu e ɓernde muuɗum.

‡ **2:41** Iidi Faltagol wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiiyam mooytaa e dammbugal muuɗum.

52 Iisaa ina mawna, hakkillo muuɗum ina
ɓeydoo, Laamɗo e yimɓe ina korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii
(Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Yuhanna 1.19-28)

1-2 Konngol Laamɗo warii to Yaayaa, ɓii
Jakariyaa oon, ley ladde. Ɗum hawrii e hitaande
sappo e joyaɓerde laamu Tibeer kaananke
mawɗo. Ndeen Pontiyu Pilaatu wonnoo
goforneer Yahuudiya, Hirudus du ina laamii
Galili. Sakiike mum bi'eteeɗo Filipu ina laamii
leydi Ituriya e Tarakoniti, Lisaniya du ina laamii
leydi Abileen. Ɗum hawrii e nde Annas e Kayafas
laatinoo hooreeɓe almaami'en.
3 Yaayaa yiiltii e seraaji gooruwol Urdun fuu, ina
gooyna yimɓe tuuba, lootiree lootagal batisima*
faa hakkeeji muɓɓen njaafee.
4 Wo hono noon winndiraa ley dewtere haalaaji
annabi Esaaya:
«Daande ina yeewnoo ley ladde ina wi'a:
Moyyinee laawol Joomiraaɗo,
ndartinee laabi makko!
5 Luggere fuu uwete,
baamle e tile fuu leeyinee,
laabi oonyiiɗi fuu ndartinee,
laabi bonɗi fuu moyyintinee!
6 Neɗɗo fuu yi'an kisindam yuuruɗam to Laamɗo.»†
7 Yimɓe heewɓe ina ngara to Yaayaa faa lootiree
lootagal batisima. De imo wi'a ɓe:

---

* **3:3** Ɗo wi'ete lootagal batisima dow haala batisima Yaayaa fu, lootagal tuubu maa mutineede du na wi'ee. † **3:6** Esaaya 40.3-5.

—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani on ndoggon tikkere Laamɗo waroore?
8 Ngollee golleeji kawrooji e tuubugol. Taa kooloɗon on kisan saabe wo on taaniraaɓe Ibrahiima. Sabo miɗo wi'a on, Laamɗo ina waawi waylitinde kaaye ɗe laatoo ɓiɓɓe Ibrahiima!
9 Joonin jammbere yeptaama faa soppa ɗaɗi leɗɗe. Ndelle, lekki fuu ki rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe, soppete, faɗɗee ley yiite.
10 Yimɓe ɓeen ina yama mo:
—Ndelle ɗume min njeyi waɗude?
11 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Neɗɗo fuu jogiiɗo saayaaji ɗiɗi, hokka ngoota kaan mo walaa, neɗɗo fuu jogiiɗo nyaamdu du waɗa noon.
12 Nanngooɓe lampo ngari kam'en du faa lootee lootagal batisima, mbi'i mo:
—Moodibbo, ɗume min njeyi waɗude?
13 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Taa paltinon ko njamiraɗon nanngon ɗuum.
14 Sordaasiiɓe du yami mo kam'en du, mbi'i:
—Minen le, ɗume min njeyi waɗude?
O wi'i ɓe:
—Taa njanee fay gooto, taa pewanon fay gooto, kennyitoroɗon njobdi mon.
15 Tawi yimɓe fuu ina keɗii Almasiihu, mono fuu ina miiloo e ɓernde muuɗum yalla wanaa Yaayaa woni Almasiihu oon.
16 Yaayaa jaabii ɓe fuu, wi'i:
—Miin, ndiyam lootirammi on lootagal batisima, ammaa ɓurɗo kam baawɗe ina wara. Mi fotaay fay e haɓɓitinde ɓoggi paɗe makko. Kanko kaa, wo Ruuhu Ceniiɗo e yiite o lootirta on batisima.

17 Imo jogii yarorgal e junngo makko faa o yaroo
nyaamri makko faa laaɓa, o hawrundura nyaamri
ndiin ley beembal makko, de nyaande ndeen o
wuldan ɗum yiite nge nyifataa.
18 Tawi Yaayaa tindinii yimɓe kulle keewɗe, ina
waajoo ɗum'en Kabaaru Lobbo.
19 Kaa Hirudus, laamiiɗo oon, imo felannoo ɗum
sabo ɓaŋii Hirudiya, dee mawnum, ɗuum e kulle
goɗɗe bonɗe fuu ɗe waɗannoo.
20 Hirudus ɓeydi bone goɗɗo katin, uddi Yaayaa
ley kasu.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima (Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)

21 Ɗo yimɓe fuu lootaa lootagal batisima ɗoon,
Iisaa du lootaa. Wakkati mo o du'otoo oon,
kammu udditii,
22 Ruuhu Ceniiɗo jippii dow makko ina wa'i
hono wuugaandu. Daande yuuri dow kammu,
wi'i:
—Aan woni Ɓiyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.

Haala lenyol Iisaa (Matta 1.1-17)

23 Nde Iisaa fuɗɗannoo golle muuɗum ndeen,
duuɓi muuɗum ina ngaɗa capanɗe tati. E ley
miilooji yimɓe, Iisaa wo ɓii Yuusufi. Yuusufi du wo
ɓii Eli,
24 Eli ɓii Matat, Matat ɓii Lewi, Lewi ɓii Melki,
Melki ɓii Yannay, Yannay ɓii Yuusufi,
25 Yuusufi ɓii Matatiya, Matatiya ɓii Amos, Amos
ɓii Nahum, Nahum ɓii Hesili, Hesili ɓii Naggay,

26 Naggay ɓii Maata, Maata ɓii Matatiya,
Matatiya ɓii Semey, Semey ɓii Yosek, Yosek ɓii
Yahuuda,
27 Yahuuda ɓii Yohanan, Yohanan ɓii Resa, Resa
ɓii Jorobaabel, Jorobaabel ɓii Seyaltiyel, Seyaltiyel
ɓii Neri,
28 Neri ɓii Melki, Melki ɓii Addi, Addi ɓii Kasam,
Kasam ɓii Elmadam, Elmadam ɓii Eri,
29 Eri ɓii Iisaa‡, Iisaa ɓii Eliyeser, Eliyeser ɓii
Yorim, Yorim ɓii Matat, Matat ɓii Lewi,
30 Lewi ɓii Simeyon, Simeyon ɓii Yahuuda, Yahu-
uda ɓii Yuusufi, Yuusufi ɓii Yonam, Yonam ɓii
Eliyakim,
31 Eliyakim ɓii Meleya, Meleya ɓii Menna,
Menna ɓii Matata, Matata ɓii Natan, Natan ɓii
Daawda,
32 Daawda ɓii Yesa, Yesa ɓii Obet, Obet ɓii Bo'as,
Bo'as ɓii Salmon, Salmon ɓii Naasuuna,
33 Naasuuna ɓii Aminadaabu, Aminadaabu ɓii
Adamin, Adamin ɓii Aram, Aram ɓii Hesruuna,
Hesruuna ɓii Fares, Fares ɓii Yahuuda,
34 Yahuuda ɓii Yaakuuba, Yaakuuba ɓii Isiyaaka,
Isiyaaka ɓii Ibrahiima, Ibrahiima ɓii Tara, Tara ɓii
Nahor,
35 Nahor ɓii Seruku, Seruku ɓii Reyu, Reyu ɓii
Pelek, Pelek ɓii Eber, Eber ɓii Sala,
36 Sala ɓii Kaynam, Kaynam ɓii Arfasada, Ar-
fasada ɓii Sem, Sem ɓii Nuuhu, Nuuhu ɓii Lamek,
37 Lamek ɓii Matusala, Matusala ɓii Henok,
Henok ɓii Yaret, Yaret ɓii Maleliyel, Maleliyel ɓii
Kaynam,
38 Kaynam ɓii Enos, Enos ɓii Set, Set ɓii Aadama,
Aadama mo Laamɗo.

‡ **3:29** E ibraninkoore wo «Yoosuwa»

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa
(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)

1 Iisaa yuuri gooruwol Urdun, ina heewi Ruuhu
Ceniiɗo. Ruuhu oon yaari mo ley ladde.
2 Ibiliisa ina wondi e makko toon balɗe capanɗe
nay, ina jarriboo mo. Fay huunde o nyaamaay e
ley nyalaaɗe ɗeen fuu. Caggal ɗuum, o yolbi.
3 Ibiliisa wi'i mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, njamiraa hayre nde laatoo
nyaamdu.
4 Iisaa jaabii mo wi'i:
—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neɗɗo
wuurdata.»*
5 Ibiliisa yaari mo nokku toowɗo, holli mo laa-
muuji adunaaru fuu wakkati gooto,
6 de wi'i mo:
—Mi hokkete baawɗe dow ɗum fuu e darja
mum, sabo miin hokkaa ɗum, miɗo waawi
hokkude mo muuymi.
7 Si a sujidanii kam, ɗum fuu wo aan jeyi.
8 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Wo Laamɗo, Joomiraaɗo maa
kaanɗaa sujidande, kam tan kaanɗaa rewude.»†
9 Ndeen Ibiliisa yaari mo Urusaliima, darni mo
dow to ɓuri toowde e suudu dewal mawndu, wi'i
mo:
—Si a Ɓii Laamɗo, fittu njippoɗaa e leydi,
10 sabo ina winndaa: «O yamiran maleyka'en
makko ndeene.»

---

* **4:4** Fillitagol Tawreeta 8.3. † **4:8** Fillitagol Tawreeta 6.13-14.

11 Ina winndaa du: «Ɓe njaɓɓete e juuɗe maɓɓe,
taa koyngal maa fiyoo e hayre.»‡
12 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Ina winndaa: «Taa ndaartinda Laamɗo, Joomi-
raaɗo maa.»§
13 Nde Ibiliisa tilinoo e jarribaade mo ndeen, seli
mo faa wakkati goɗɗo.

No Iisaa fuɗɗiri golle muuɗum ley Galili (Matta 4.12-17, Marku 1.14-15)

14 Iisaa yeccii leydi Galili, semmbe Ruuhu ina
wondi e muuɗum, kabaaru muuɗum sankitii e
leydi ndiin fuu.
15 Imo waajoo ley cuuɗi Alhuudiyankooɓe baa-
jorɗi, yimɓe fuu ina teddina mo.

No yimɓe Nasaraatu calorii Iisaa (Matta 13.53-58, Marku 6.1-6)

16 O yehi Nasaraatu to o mawni toon, o naati ley
suudu waajordu nyannde fowteteende hono no o
woowri noon. O ummii faa o jannga.
17 O hokkaa dewtere annabi Esaaya. O weerti
nde, o tawi nokkuure ina winndaa:
18 «Ruuhu Joomiraaɗo ina woni e am,
sabo o suɓake kam faa mi faamina talkaaɓe
Kabaaru Lobbo.
O nulii kam faa mi gooynana nanngaaɓe yoofeede
muɓɓen,
wumɓe du wumtineede muɓɓen,
torraaɓe du yoppeede muɓɓen,
19 faa mi gooyna hitaande nde Joomiraaɗo hollata
moyyere muuɗum ndeen warii.»*

---

‡ **4:11** Jabuura 91.11-12. § **4:12** Fillitagol Tawreeta 6.16. * **4:19** Esaaya 61.1-2.

20 Caggal ɗuum, o taggi dewtere ndeen, o hokki
nde golloowo ley suudu waajordu oon, o jooɗii.
Wonɓe toon ɓeen fuu tufi mo gite.
21 Ndeen o fuɗɗi wi'ude ɓe:
—Hannden, Binndi ɗi nanɗon ɗiin tabitii.
22 Ɓe fuu iɓe kaala haala makko lobba, katin du
haalaaji lobbi jaltuɗi e hunnduko makko ɗiin ina
kaaynii ɓe. Iɓe mbi'a:
—Wanaa o woni ɓii Yuusufi oon?
23 O wi'i ɓe:
—Sikke fuu walaa on kaalanan kam banndol
ngol: «Cawroowo, sawru hoore maa.» On mbi'an mi
waɗa ko nanɗon mi waɗii Kafarnahum ɗuum e ley
wuro am ɗo du.
24 O wi'i katin:
—Goonga kaalanammi on: annabaajo fay gooto
jaɓantaake ley wuro muuɗum.
25 Goonga kaalanammi on, rewɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi ina keewnoo ley Israa'iila e ja-
maanu annabi Iliyaasa, wakkati nde yuwoonde
toɓaay e leydi ndiin faa waɗi duuɓi tati e lebbi
jeegom. Ndeen rafo manngo waɗii e leydi ndiin
fuu.
26 Ammaa annabi Iliyaasa nulaaka e fay gooto
maɓɓe, si wanaa e debbo gooto mo gorum maayi,
jeyaaɗo Sarepta leydi Sidon.
27 Katin du, seppinɓe ina keewnoo Israa'iila e
jamaanu annabi Elisa, de fay gooto maɓɓe dan-
naaka, si wanaa Na'aman jeyaaɗo e leydi Siiriya.
28 Nde yimɓe wonɓe e ley suudu waajordu
nduun nannoo haala kaan ndeen, tikki sanne,
29 ummii, mburtini Iisaa faa e gaɗa wuro, njaari
ɗum faa sera waamnde ɗo huɓeere maɓɓe ndeen
nyiɓaa ɗoon, faa paɗɗa mo ley.

30 Ammaa o rewi hakkunde maɓɓe, o dilli.

No Iisaa danniri gorko gonduɗo e ginnaaru (Marku 1.21-28)

31 Iisaa yehi ngalluure Kafarnahum ley leydi Galili, imo waajoo yimɓe nyannde fowteteende.
32 Ɓe kaaynaa sanne e waaju makko oon, sabo imo haalda e baawɗe.
33 Gorko mo ginnaaru bonndu woni e muuɗum ina woni ley waajordu nduun, yeewnii faa toowi, wi'i:
34 —Aan Iisaa mo Nasaraatu, ɗume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Miɗo anndi ko ngonɗaa, a Ceniiɗo yuuruɗo to Laamɗo!
35 Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:
—Deyyina, yaltu e makko!
Ndu liɓi neɗɗo oon hakkunde yimɓe fuu, ndu yalti e muuɗum, tawi ndu nawnaay ɗum fey.
36 Ɓe fuu ɗum haaynii ɓe, iɓe yamundura hakkunde maɓɓe:
—Ko woni haala ka? Ginnaaji bonɗi ɗiin, imo yamira ɗi baawɗe e semmbe, de iɗi mburtoo.
37 Kabaaru Iisaa sankitii e seraaji ɗiin fuu.

No Iisaa danniri nyawɓe heewɓe (Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)

38 Nde o wurtinoo waajordu nduun ndeen, o naati suudu Simon. Esoo Simon debbo ina wondi e jontere naawnde. Ɓe ŋaarii mo o walla ɗum.
39 O turii dow muuɗum, o sappani jontere ndeen e semmbe, de jontere ndeen yoppi ɗum. Wakkati oon ni, debbo oon ummii, jaɓɓii ɓe.
40 Wakkati nde naange saamannoo, jogiiɗo nyawɗo fuu waddi ɗum to makko. Nyawɓe siyiiji

nyawuuji fuu ngaddaa. O yowi juuɗe makko dow maɓɓe ɓe fuu gooto gooto, o danni ɓe.
41 Ginnaaji bondi ina mburtoo e yimɓe heewɓe idi yeewnoo, idi mbi'a:
—Aan woni Ɓii Laamɗo!
Imo sappana ginnaaji ɗiin e semmbe, o accataa ɗi kaala, sabo idi anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala laamu Laamɗo (Marku 1.35-39)

42 Nde weetunoo fu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwuɗo. Jamaa oon ina filoo mo. Ɓe ngari to makko, iɓe tefa taa o seeda e maɓɓe fey.
43 Ammaa o wi'i ɓe:
—Ina tilsi mi ɓangina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo e galluuje goɗɗe. Sabo wo ɗuum nuliraami.
44 O yehi, imo waajoo ley cuuɗi baajorɗi ley leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaaɓe arandeeɓe (Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)

1 Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina ɓillundura ɗakkol makko faa hettindoo haala Laamɗo.
2 O yi'i laanaaji ɗiɗi ina ndarii ɗakkol maayo ngoon. Tawi nanngooɓe liyyi ɓeen mburtake ley majji, ina lonna fiiliiji muɓɓen.
3 O naati ngoota laanaaji ɗiin, ka Simon kaan. O ŋaarii ɗum dirbina ka, ka naata ndiyam seeɗa. O jooɗii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje ɗeen.
4 Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:

—Njehee to luggi, paɓɓee fiiliiji mon faa nan-
ngon liyyi.
5 Simon jaabii, wi'i:
—Joomam, min mbaalii miɓen piloo liyyi, min
keɓaay fay huunde. Ammaa saabe haala maa, mi
faɓɓan fiiliiji ɓi.
6 Nde ɓe paɓɓunoo ɓi ndeen, ɓe nanngi liyyi faa
keewi, faa fiiliiji maɓɓe ina ceekoo.
7 Ɓe noddi wondiiɓe maɓɓe wonɓe ley laana
ngokka, ngara mballa ɓe. Ɓeen ngari, ɓe kebbini
laanaaji ɓiɓi ɓiin fuu faa ɓi nesi yoolaade.
8 Nde Simon Piyeer yi'unoo ɓum fu, dikkinii
yeeso makko, wi'i mo:
—Joomam, woɓɓam, sabo wo mi neɓɓo luttuɓo.
9 O wi'ii ɓum sabo kanko e wondiiɓe makko ɓeen
fuu, ɓe kaaynaama saabe keewal liyyi ɓi ɓe nanngi
ɓiin.
10 Hono noon Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede
wonduɓe e Simon ɓeen du kaayniraa. Ammaa
Iisaa wi'i Simon:
—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotooɓo
yimɓe.
11 Nde ɓe njottinnoo laanaaji maɓɓe leydi ndeen,
ɓe njoppi ɓum fuu, ɓe njokki Iisaa.

No Iisaa danniri ceppinɓo
(Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)

12 Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma,
gorko ceppinɓo sanne wari. Gorko oon yi'i Iisaa,
sujidi e leydi yeeso muuɓum, na ŋaaroo:
—Joomam, si a muuyii fu, aɓa waawi dannude
kam faa mi laaɓa.
13 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:
—Mi muuyii, daɓu!

Wakkati oon ceppam ɗam yuwi e makko.
14 De Iisaa yamiri mo taa o haalana ɗum fay
gooto, ammaa wi'i mo:
—Yahu holloy hoore maa almaami, ngaɗanaa
laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon,
faa faamina ɓe a daɗii.
15 De fay ko Iisaa haɗi mo haalude ɗuum,
kabaaru muuɗum ɓeydii sankitaade. Jama'aaje
keewɗe ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo
mo, woodi du ndannee e nyawuuji muɓɓen.
16 Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwuɗe,
imo waɗa du'aare.

No Iisaa selliniri mo ɓanndu waatundu (Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)

17 Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en
e jannginooɓe Tawreeta Muusaa, yuuruɓe gure
Galili e Yahuudiya, kam e Urusaliima fuu, ina
njooɗii. Baawɗe Joomiraaɗo ina ngoni e makko,
imo danna nyawɓe.
18 Wakkati oon, woɓɓe ngaddi gorko mo ɓanndu
waatundu ina fukkinaa e daɗɗo, ina piloo nan-
nude ɗum faa pukkina ɗum yeeso makko.
19 Kaa nde ɓe kunnginoo nannude mo saabe
jamaa oon, ɓe yeeŋi dow suudu nduun, ɓe njuli
ndu, de ɓe njippini gorko oon e daɗɗo mum fuu
hakkunde yimɓe ɓeen yeeso Iisaa.
20 Nde o yi'unoo goonɗinal maɓɓe ndeen, o wi'i
mo ɓanndu waatundu oon:
—Gorko, hakkeeji maa njaafaama.
21 Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ɓeen ina
miiloo hakkunde muɓɓen ina mbi'a: «Oo wo moy
kaaloowo karmuɗi? Moy waawi yaafaade hak-
keeji si wanaa Laamɗo?»

22 Iisaa faami miilooji maɓɓe, de jaabii ɓe, wi'i:
—Ko waɗi oɗon miiloo miilooji gaaɗi ni e ɓerɗe mooɗon?
23 Ɗume ɓuri hoyude? Wi'ude hakkeeji makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?
24 Ammaa faa paamon Ɓii Neɗɗo ina jogii baawɗe e adunaaru ndu yaafaade hakkeeji...
Ndeen o wi'i mo ɓanndu waatundu oon:
—Miɗo haalane: umma, hooyu daɗɗo maa, kootaa suudu maa.
25 Wakkati gooto, mo ɓanndu waatundu oon ummii yeeso yimɓe fuu, hooyi daɗɗo muuɗum, hooti suudu mum, ina teddina Laamɗo.
26 Haaynde nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe teddina Laamɗo. Ɓe kuli sanne, ɓe mbi'i:
—Hannden en nji'ii kaayeefiiji koy!

No Iisaa noddiri Lewi (Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)

27 Caggal ɗuum, Iisaa wurtii, yi'i nanngoowo lampo gooto ina wi'ee Lewi ina jooɗii e suudu nanngooɓe lampo. O wi'i ɗum:
—Jokkam.
28 Lewi yoppi ɗum fuu, ummii, jokki mo.
29 Lewi waɗani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nanngooɓe lampo heewɓe e yimɓe woɓɓe ina nyaamda e maɓɓe.
30 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta ɓeen ina mbuyka, ina mbi'a taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ko waɗi oɗon nyaamda, oɗon njarda e nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe?
31 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Wanaa selluɓe kaajaa cawroowo, wo nyawɓe kaajaa cawroowo.

32 Mi waraay faa mi nodda dartiiɓe. Wo luttuɓe
noddammi faa tuuba.

Haala suumayeere
(Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)

33 Ɓe mbi'i mo:
—Taalibaaɓe Yaayaa ina cuumoo sanne ina
ngaɓa du'aare, hono noon taalibaaɓe Farisa'en
ɓeen du ngaɓata. Ammaa ɓe maa ɓeen ina nyaama
ina njara.
34 O wi'i ɓe:
—Yalla oɓon mbaawi suuminde warɓe ɓangal,
tawa ɓaŋuɓo oon ina wondi e muɓɓen naa?
35 Ammaa balɓe ngaran nde ɓaŋuɓo oon ittetee
hakkunde maɓɓe. E balɓe ɓeen ɓe cuumoto.
36 O banndani ɓe banndol katin:
—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesal faa
moyyinira kiinngal. Si ɓum waɗii, joomum bon-
nan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaa-
dataa e kiinngal ngaal.
37 Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam
ley sumalleeji kiiɓɓi. Si ɓum waɗii, cabijam kesam
ɓaam fusan ɓi, rufa, sumalleeji ɓiin mbona.
38 Ndelle sanaa cabijam kesam loowee e ley
sumalleeji kesi.
39 Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii
kiiɓɓam, sabo wi'an kiiɓɓam ɓaam ɓuri welde.

6

Haala nyalaande fowteteende
(Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)

1 Waɗiino e nyannde fowteteende wootere,
Iisaa ina rewi ley gese. Taalibaaɓe makko ina itta
cammeeji alkama, ina molma ina yakka.

2 Kaa Farisa'en woɓɓe mbi'i ɓe:
—Ko waɗi oɗon ngolla ko haɗaa golleede nyannde fowteteende?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yalla on njanngaay ko Daawda waɗi nde yolbunoo, kam e yaadiraaɓe muuɗum naa?
4 O naati hukum Laamɗo, o nyaami buuru cakkaaɗo oon, o hokki yaadiraaɓe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeyi nyaamude buuru oon.
5 Iisaa wi'i ɓe katin:
—Ɓii Neɗɗo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo (Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

6 Nyalaande fowteteende wonnde, o naati suudu waajordu imo waajoo. Gorko mo junngo muuɗum nyaamo waati na ɗoon.
7 Jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en ina taykoo Iisaa. Iɓe ndaara yalla o dannan gorko oon nyannde fowteteende ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira mo.
8 Ammaa Iisaa annditii miilooji maɓɓe. O wi'i mo junngo waanngo oon:
—Umma, dara hakkunde yimɓe!
Gorko oon ummii, darii.
9 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Miɗo yama on: ɗume dagii nyannde fowteteende, gollude ko wooɗi naa gollude ko boni? Dannude neɗɗo naa halkude ɗum?
10 Wakkati oon, o ndaari ɓe fuu, o wi'i mo junngom waati oon:
—Foortu junngo maa!
Oon foorti ngo tan, ngo daɗi.

11 Ammaa yimɓe ɓeen tikkii sanne, iɓe
ndawrida no ɓe ngaɗata Iisaa.

No Iisaa suɓorii nulaaɓe sappo e ɗiɗo
(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

12 E ley balɗe ɗeen, Iisaa wurtii, yehi dow waam-
nde faa du'oo. O waali imo haalda e Laamɗo.
13 Nde weetunoo ndeen, o noddi taalibaaɓe
makko ɓeen, o suɓii sappo e ɗiɗo hakkunde
muɓɓen, o inndiri ɗum'en nulaaɓe.
14 Kamɓe ngoni: Simon mo o inndiri Piyeer,
Andire minyum, Yaakuuba, Yuhanna, Filipu, Bar-
tolome,
15 Matta, Tomaa, Yaakuuba ɓii Alfaa, Simon
bi'eteeɗo Kiranoowo suudu baaba,
16 e Yahuuda ɓii Yaakuuba, kam e Yahuuda
Isikariyotto, jambotooɗo mo oon.

No Iisaa waajorii yimɓe heewɓe, danni nyawɓe
(Matta 4.23-25)

17 O jippodii e maɓɓe, o darii e nokkuure yaa-
junde, kanko e taalibaaɓe makko heewɓe. Jamaa
keewɗo yuurɗo nokkuuje leydi Yahuudiya fuu na
ɗoon, kam e Urusaliima, e gure ɗakkol maayo
manngo gilla Tirus faa e Sidon.
18 Ɓe ngari faa ɓe kettindanoo mo, wooɗi du ɓe
ndannee e nyawuuji maɓɓe. Ɓe ginnaaji bonɗi
torri du, ndannaama.
19 Yimɓe ɓeen fuu ina piloo meemude mo, sabo
baawɗe ina mburtoo e makko ina ndanna yimɓe
ɓeen fuu.

Haala barkinaaɓe e ɓe mbarkinaaka
(Matta 5.1-12)

20 Wakkati oon, o ɓanti gite makko o ndaari
taalibaaɓe makko ɓeen, o wi'i:

—Barke woodanii on, onon talkaaɓe,
sabo onon njeyi laamu Laamɗo.
21 Barke woodanii on, onon yolbuɓe joonin,
sabo on kaaran.
Barke woodanii on, onon woyooɓe joonin,
sabo on mbeltoyto.
22 Barke woodanii on si yimɓe mbanyii on,
ndiiwii on,
njennii on,
mbonnii inɗe mon saabe Ɓii Neɗɗo.
23 Ceyoɗon nyannde ndeen, pittiron seyo,
sabo mbarjaari mawndi ina woodani on dow kammu.
Hono noon maamiraaɓe maɓɓe ngaɗannoo annabaaɓe.
24 Ammaa bone woodanii on, onon joomiraaɓe jawdi,
sabo on keɓii mbelirka mon.
25 Bone woodanii on, onon haarɓe joonin,
sabo on njolban.
Bone woodanii on, onon jalooɓe joonin,
sabo on cunoyto, on mboyan.
26 Bone woodanii on, si yimɓe fuu manii on,
sabo hono noon maamiraaɓe maɓɓe ngaɗannoo annabaaɓe fewreeɓe.

Haala yiɗugol wayɓe
(Matta 5.38-48, 7.12)

27 —Ammaa onon hettindaniiɓe kam ɓeen, miɗo wi'a on: njiɗee wayɓe on, ngaɗanon wanyuɓe on moyyere.
28 Mbarkinee huɗooɓe on, ndu'anoɗon torrooɓe on du.

29 Si goɗɗo feenyii ma, hokku ɗum feenya gere
goɗɗo oon du. Si goɗɗo teetii ma saaya maa jaan-
gol, taa haɗu ɗum forgo maa du.
30 Ɲaariiɗo ma fuu, kokkaa ɗum. Teetuɗo ma
gineeji maa, taa yamtu ɗum.
31 Ngaɗanee woƀƀe ko njiɗɗon ƀe ngaɗana on.

32 Si yiɗuƀe on tan njiɗoton, barke oye keƀoton?
Fay luttuƀe ina njiɗi yiɗuƀe ɗum'en.
33 Si waɗanooƀe on moyyere tan ngaɗanton
moyyere, barke oye keƀoton? Fay luttuƀe ƀeen
hono noon ngaɗata.
34 Si ƀe miiliɗon hemrude tan nyamlotoɗon,
barke oye keƀoton? Fay luttuƀe ina nyamloo
luttuƀe hono muƀƀen, faa njoƀee nyamaande
muƀƀen.
35 Onon le, njiɗee wayƀe on, ngaɗon moyyere,
nyamloɗon tawee on miilaaki yoƀeede fey.
Ndeen, on keƀan mbarjaari mawndi, on laatoto
ƀiƀƀe Laamɗo Toowɗo, sabo oon ina waɗana
bonnooƀe moyyere, ina waɗana bonƀe du.
36 Laatee yurmotooƀe, hono no Baaba mooɗon
yurmortoo noon.

Haala hiitaade woƀƀe (Matta 7.1-5)

37 —Taa kiitee, on kiitataake. Taa njukkee, on
njukkataake. Njaafee, on njaafete.
38 Kokkee, on kokkete etirgal lobbal, dimmbaan-
gal de ɗibbaa faa yolii, ina rufa, saawee e kaddule
mooɗon. Sabo etirgal ngal etirton, wo ngaal eti-
ranteɗon.
39 O banndani ƀe banndol du, o wi'i:

—Bumɗo ina waawi ɗowude bumɗo naa? Si ɗum
waɗii, wanaa ɓe ɗiɗo fuu, ɓe caaman ley luggere
naa?
40 Taalibbo ɓuraa moodibbom, de taalibbo
kiɓɓuɗo laatoto hono moodibbom.
41 Ko waɗi de aɗa yi'a kuɗol ley yitere sakiike
maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley
yitere maa ndeen?
42 Noy mbaawrataa wiide sakiike maa: «Sakiike,
accu mi ittane kuɗol gonngol e yitere maa ngol»,
tawee aan le, a yi'ataa leggal gonngal e ley yitere
maa ndeen? Munaafiki, ittu leggal gonngal ley
yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiiɗe maa laaɓan,
faa keɓaa ittaa kuɗol gonngol ley yitere sakiike
maa ngool.

Haala lekki e ɓiɓɓe muuɗum
(Matta 7.16-20, 12.33-35)

43 —Lekki lobbi rimataa ɓiɓɓe bonɓe, lekki
mbonki du rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe.
44 Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe muuɗum annditirtee.
Yibbe ɓorataake e ngi'eehi, cabiije du ɓorataake e
kebbe.
45 Neɗɗo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde
muuɗum, ɗuum wurtinta. Neɗɗo bonɗo du, ko
boni ko resii ley ɓernde muuɗum, ɗuum wurtinta.
Sabo ko heewi ley ɓernde ɗuum, hunnduko wurt-
inta.

Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Matta 7.24-27)

46 —Ko waɗi oɗon noddira kam «Joomam,
Joomam» de on ngaɗataa ko mbiimi?
47 Neɗɗo fuu garɗo to am de hettindii haalaaji
am, jokki ɗi, mi hollan on mo o nanndi:

48 Joomum ina nanndi e neɓɓo nyiɓuɓo suudu,
wasi leydi ndiin faa yottii hayre, joyyini ndu dow
mayre. Ndeen yuwoonde mawnde toɓi faa gooru-
wol heewi, fiyi e suudu nduun, ammaa hunngii
dimmbude ndu, sabo ndu nyiɓaama faa wooɗi.
49 Kaa kettindiiɓo haala am, si jokkaay, ina nan-
ndi hono nyiɓuɓo suudu dow leydi mo wasanaay
ɓum joyyinirde. Gooruwol bubboowol fiyi e su-
udu nduun, de wakkati gooto ndu saami. Suudu
nduun halki halkere mawnde sanne.

7

No Iisaa danniri golloowo mawɓo sordaasi'en (Matta 8.5-13)

1 Nde Iisaa selnoo waajaade hettindaniiɓe ɓum
ɓeen fu, yehi Kafarnahum.
2 Mawɓo sordaasi'en gooto, golloowo muuɓum
korsuɓo nyawi faa ina habda e yonki.
3 Mawɓo oon nani kabaaru Iisaa. O neli mawɓe
Alhuudiyankooɓe to Iisaa, wara, danna golloowo
makko oon.
4 Ɓe ngari to makko, iɓe ŋaaroo mo sanne sanne,
iɓe mbi'a:
—Imo haani waɓaneede ɓum,
5 sabo imo yiɓi lenyol men, katin du kanko nyiɓi
suudu men waajordu.
6 Iisaa ina yaada e maɓɓe faa ɓe ɓadii su-
udu mawɓo oon. Ndeen mawɓo oon neli yimɓe
muuɓum to Iisaa, wi'i ɓum:
—Moodibbo, taa tampin hoore maa, sabo miin,
mi hewtaay ko naataa ley suudu am.

7 Ɗum waɗi du miiliimi mi fotaay yaade to maa.
Ammaa haalu haala maa tan, ndeen golloowo am
oon daɗan.
8 Miin e hoore am, wo mi laamaaɗo, de miɗo
dawrana sordaasiiɓe du. Si mi wi'ii gooto maɓɓe
yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goɗɗo wara, waran. Si
mi wi'ii maccuɗo am waɗa huunde, waɗan.
9 Nde Iisaa nannoo haala kaan ndeen, ɗum
haaynii ɗum, de hucciti e yimɓe jokkuɓe ɗum ɓeen,
wi'i:
—Miɗo haalana on, mi yi'aay hono ngal
goonɗinal sellude fay ley Israa'iila'en.
10 Nde nulaaɓe ɓeen njeccinoo wuro toon ndeen,
tawi golloowo oon sellii.

No Iisaa ummintiniri ɓii debbo mo gorum maayi

11 Gaɗa majjum, o yehi wuro wi'eteengo Nayin.
Taalibaaɓe makko e yimɓe heewɓe ina njaada e
makko.
12 Nde o ɓattinoo dammbugal wuro ngoon
ndeen, o hawri e maayɗo, ina wurtinee. Wo bajjo
mo bammum maayi, inna mum ɓaŋaaka katin.
Yimɓe wuro ngoon heewɓe ina njaada e inniiwo
oon.
13 Nde Iisaa yi'unoo inniiwo oon fu, yurmii ɗum
sanne, wi'i:
—Taa woy!
14 Iisaa ɓattitii, meemi leggal kooyirgal maayɓe
ngaal. Tiigiiɓe ngal ɓeen ndarii. O wi'i:
—Suka jokolle, miɗo wi'e: Umma!
15 Maayɗo oon ummii jooɗii, fuɗɗi haalude. Iisaa
hokkiti mo inniiko.
16 Kulol nanngi yimɓe ɓeen fuu, iɓe teddina
Laamɗo, iɓe mbi'a:

—Annabaajo mawɗo ɓangii e ley meeɗen! Laamɗo warii ina walla yimɓe muuɗum.

17 Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi Yahuudiya e seraaji muuɗum fuu.

No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuliri to Iisaa
(Matta 11.2-19)

18 Taalibaaɓe Yaayaa kumpiti ɗum kabaaru oon fuu. Yaayaa noddi ɗiɗo muɓɓen,

19 nuli ɗum'en to Iisaa, yamowa ɗum yalla kam woni kaanɗo warude oon, naa ɓe ndooman goɗɗo.

20 Worɓe ɗiɗo ɓeen ngari to makko, mbi'i mo:

—Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuli min e maaɗa, min yame yalla aan woni kaanɗo warude oon, naa min ndooman goɗɗo?

21 Wakkati oon pay, tawi o dannii yimɓe heewɓe e nyawuuji ɗi kawtaa sii, o riiwii ginnaaji bonɗi, o wumtinii wumɓe heewɓe.

22 O jaabii ɓe, o wi'i:

—Njehee kaaltanowee Yaayaa ko njiiɗon e ko nanɗon: wumɓe ina mbumta, bonnguuɓe ina njaha e koyɗe muɓɓen, seppinɓe ina cellinee, faaɗuɓe ina paaɗita, maayɓe ina ummintinee, talkaaɓe du ina kaalanee Kabaaru Lobbo.

23 Barke woodanii mo yoppaay goonɗinde kam.

24 Nde nulaaɓe ɓeen kootunoo ndeen, Iisaa fuɗɗi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i ɗum'en:

—Ko njaaɗon ley ladde ɗuum, wo faa ndaarowon ɗume? Yalla huɗo ko henndu dimmbata naa?

25 Ndelle ɗume njaaɗon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, ɓornotooɓe kaddule

lobbe de mbuura nguurndam lobbam ɓeen, ley
cuuɗi kaanankooɓe tawetee.
26 Ndelle, ɗume ndaaroyɗon? Annabaajo naa?
Goonga! Miɗo haalana on, imo ɓuri annabaajo.
27 Kanko woni mo Laamɗo haali kabaaru
muuɗum ley Binndi, wi'i:
«Ndaaree, mi ardinante nulaaɗo am moyyinane laa-
wol.»*
28 Miɗo haalana on, dimoowo fuu rimaay ɓurɗo
Yaayaa. Tawi le, ɓurɗo fuu famɗude ley laamu
Laamɗo oon na ɓuri mo teddude.
29 Yimɓe hettindaniiɓe mo ɓeen fuu, fay nan-
ngooɓe lampo ɓeen, njaɓii konngol Laamɗo ko
Yaayaa looti ɗum'en lootagal batisima ɗuum.
30 Ammaa Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta
njoppii muuyo Laamɗo ko ɓe njaɓaay looteede e
junngo Yaayaa ɗuum.
31 Ndelle, ɗume nanndinammi yimɓe jamaanu
o? Ɓeye o nanndi?
32 Iɓe nanndi e sukaaɓe jooɗiiɓe ley taliyaare
luumo, ina noddundura, ina mbi'a:
«Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.
Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»
33 Sabo Yaayaa lootoowo lootagal batisima
warii, nyaamataa ɓii jalo, yarataa doro du, de
oɗon mbi'a ina wondi e ginnaaru.
34 De Ɓii Neɗɗo warii, ina nyaama ina yara, de
oɗon mbi'a, «Ndaar neɗɗo o, kakkilanɗo nyaamude
e yarude tan, yigoo nanngooɓe lampo e luttuɓe
woɓɓe.»

---

* **7:27** Malakiya 3.1.

35 Ammaa jaɓuɓe hakkillo Laamɗo ɓeen fuu ina
laamni wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en ɓeen noddi mo faa ɓe
nyaamda. O naati suudu Farisaajo oon, o jooɗii
faa o nyaama.
37 Debbo pijoowo ina woni ley wuro ngoon. Ko
o nani Iisaa ina woni ley suudu Farisaajo oon ina
nyaama ɗuum, o waddi faandu nebbam uurɗam.
38 O hetti caggal Iisaa ɗakkol koyɗe muuɗum,†
imo woya, imo leppinira koyɗe mum gonɗi
makko, imo mooytira ɗe sukundu makko. Imo
muccoo ɗe, imo joora nebbam ɗaam dow majje.
39 Nde Farisaajo nodduɗo mo oon yiinoo ɗum
ndeen, wi'i e ley ɓernde mum: «Si neɗɗo o
wo annabaajo, o annditan moy woni debbo
meemoowo mo oon, o faaman wo pijoowo.»
40 Iisaa haaldi e Simon Farisaajo oon, wi'i:
—Simon, miɗo woodi goɗɗum ko njiɗumi haa-
lande ma.
O jaabii:
—Haal, Moodibbo!
41 Iisaa wi'i:
—Nyamlotooɗo gomma ina rewannoo yimɓe
ɗiɗo, gooto oon buuɗi cardi keme joy, gooto du
buuɗi cardi capanɗe joy.
42 Kaa nde tawanoo ɓe ngalaa ko ɓe njoɓa mo
ndeen, o yaafanii ɓe ɗiɗo fuu. Ndelle, moy e maɓɓe
ɓuri yiɗude mo?
43 Simon jaabii:
—Miɗo miila mo o yaafanii kaalisi keewɗo oon.

---

† **7:38** E ley jamaanu Iisaa, yimɓe ina mbaawi wahaade e dow coɓɓuli nani de nyaama.

Iisaa wi'i mo:
—A haalii goonga!
44 Ndeen o hucciti e debbo oon, o wi'i Simon:
—A yi'ii debbo o naa? Mi naatii suudu maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyɗe am. Ammaa kanko kaa, o lootirii koyɗe am e gondi makko, de o mooytiri ɗe sukundu makko.
45 Aan, a muccaaki kam, de kanko kaa, gilla naatumi, o selaay muccaade koyɗe am.
46 A wattaay nebbam dow hoore am, de kanko kaa, o joorii nebbam uurɗam dow koyɗe am.
47 Ɗum waɗi miɗo wi'e: hakkeeji makko no keewiri fuu njaafaama, ndelle njinngu makko ina mawni. De jaafanaaɗo seeɗa, njinngu muuɗum heewaa.
48 Ndeen o wi'i debbo oon:
—Hakkeeji maa njaafaama.
49 Nyaamdooɓe e makko ɓeen puɗɗi yamundurde hakkunde muɓɓen: «Moy woni o neɗɗo, jottiiɗo faa yaafaade hakkeeji?»
50 O wi'i debbo oon:
—Goonɗinal maa hisinii ma. Yahu e jam.

8

Haala rewɓe jokkuɓe Iisaa

1 Caggal ɗuum, Iisaa ina yiiltoo ley galluuje e gure, ina gooyna, ina haala Kabaaru Lobbo dow laamu Laamɗo. Taalibaaɓe makko sappo e ɗiɗo ɓeen ina ngondi e makko,
2 kam'en e rewɓe dannaaɓe e nyawuuji muɓɓen, e ɓe ginnaaji bonɗi du ndiiwaa e muɓɓen. Ɓeen ngoni Mariyama innditirteeɗo Magdala mo ginnaaji jeɗɗi mburtinaa e muuɗum,

3 e Yowanna, dee howruujo Hirudus bi'eteeɗo
Huja, kam e Susaana, e rewɓe woɓɓe heewɓe.
Ɓe fuu ɓe mballirii Iisaa e taalibaaɓe mum jawdi
maɓɓe.

Banndol dow aawoowo
(Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

4 Yimɓe yuuri e gure ɗeen fuu ina ngara to
makko. Nde jamaa keewɗo oon fiilinoo mo ndeen,
o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:
5 —Aawoowo wurtii faa saaka aawdi muuɗum.
E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laa-
wol, yaaɓaa, de pooli ngari, cuɓi ndi.
6 Yoga mayri saami ley korokaaye, fuɗi, yoori,
sabo nokku oon darnataa ndiyam.
7 Yoga mayri saami to kebbe puɗata. Ndi
mawnidi e majje, de kebbe ɗeen ɓilli ndi.
8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, rimi,
wabbere fuu ɓeydii kile hemre.
Nde o haalnoo ɗum ndeen, o ɓanti daande
makko, o wi'i:
—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko waɗi de na banndana yimɓe
(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)

9 Taalibaaɓe makko ɓeen yami mo:
—Ɗume banndol ngol fiirtata?
10 O wi'i ɓe:
—Onon, on kokkaama faamude ko suuɗii e
laamu Laamɗo. De heddiiɓe ɓeen kaa, e banndi
kaalirantee, faa
«ndaara, tawa nji'ataa,
nana, tawa paamataa.»*

---

* **8:10** Esaaya 6.9.

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)

11 Inan maanaa banndol ngol: aawdi ndiin wo
konngol Laamɗo.
12 Ngondi sera laawol ndiin woni nanooɓe ngol,
de Ibiliisa wara, itta ngol e ɓerɗe muɓɓen taa
ngoondiina de kisa.
13 Ngondi dow korokaaye ndiin woni nanooɓe
ngol, njaɓɓoroo ngol seyo, de ɓe ngalaa ɗadi ley
maggol. Wakkati seeɗa tan ɓe ngoondinta. Nde
ndaartindagol wari fuu, ɓe njoppan.
14 Caamundi ley kebbe ndiin woni nanooɓe kon-
ngol ngool, ammaa ley mawnugol muɓɓen ndeen
kaɓɓu-ko'u e jawdi e mbelirka adunaaru ɓillan
ɗum'en, kunngoo rimude.
15 Ammaa ɗo aawdi ndiin saami e leydi lobbiri
ɗoon, ɓeen ngoni nanirooɓe konngol ngool ɓerɗe
belɗe laaɓuɗe. Ley tinnitaare ɓe tiigoo ngol faa
ngol rima.

Banndol dow lampal
(Marku 4.21-25)

16 —Fay gooto huɓɓataa lampal de hippa ɗum
tummbude naa soorna ɗum ley leeso. Ko waɗata
dey, ɓilan ngal faa ngal yaynana naatooɓe.
17 Sabo walaa fuu ko suuɗii ko funtintaake,
walaa ko suuɗii du ko annditataake, wurtinee
yaasin.
18 Ndelle, tinnee no nanirɗon ni, sabo neɗɗo fuu
jogiiɗo paamal† dow laamu Laamɗo, ɓeydante.
Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina
jogii ɗuum, teetete.

---

† **8:18** Paamalɗo ina yaada e goondinal omtoowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

Minyiraaɓe Iisaa e inna muuɗum
(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)

19 Inna Iisaa e minyiraaɓe muuɗum ngari to muuɗum, de ɓe mbaawaay ɓattaade ɗum saabe jamaa.
20 O haalanaa inniiko e minyiraaɓe makko ina ndarii yaasin, ina njiɗi yi'ude mo.
21 De o jaabii, o wi'i:
—Inna am e minyiraaɓe am wo nanooɓe haala Laamɗo, de ɗowtanoo ka ɓeen.

No Iisaa darniri henndu
(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)

22 Nyannde gomma Iisaa e taalibaaɓe muuɗum naati laana. O wi'i ɓe:
—En peyyita, njehen gere ooto maayo ngo.
Ɓe ndunnyi.
23 Ko ɓe peyyitata ɗuum, o ɗaanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade.
24 Ɓe ɓattitii, iɓe pindina mo iɓe mbi'a:
—Joomii amin, joomii amin, inani miɗen kalka!
O fini, o sappani henndu e bempeyye ɗeen e semmbe, de ɗum fuu ɗum darii, ɗum deyyinii.
25 Ndeen o wi'i ɓe:
—Toy goonɗinal mon woni?
Ɓe kuli, ɗum haaynii ɓe, iɓe mbi'undura:
—O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de ɗum fuu iɗum ɗowtanoo mo!

No Iisaa dannirii gonduɗo e ginnaaji
(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)

26 Gaɗa ɗuum ɓe njottowii leydi Gerasa'en, kuccundurndi e leydi Galili.

27 Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko
gonduɗo e ginnaaji jeyaaɗo e wuro ngoon hawri e
makko. Gorko oon wo joppuɗo kaddule muuɗum
ko ɓooyi, o jooɗaaki ley wuro, imo woni ley
caabeeje.
28 Ko o yi'i Iisaa ɗuum, o halɓi, o hippii yeeso
muuɗum, o haali faa toowi, o wi'i:
—Iisaa, Ɓii Laamɗo Toowɗo, ɗume njiɗɗaa
waɗude kam? Miɗo nyaage, taa torram.
29 O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru
bonndu nduun wurtoo e makko. Kile keewɗe
indu warti-wartinannoo e makko, indu nannga
mo. Imo haɓɓirenoo callali, juuɗe e koyɗe fuu,
de imo tayа ɗi, ginnaaru nduun ina yaara mo ley
ladde.
30 Iisaa yami mo, wi'i:
—Noy mbi'eteɗaa?
O jaabii:
—Miɗo wi'ee Jamaa.
Sabo ginnaaji keewɗi ina ngoni e makko.
31 Iɗi nyaagoo Iisaa taa yamira ɗi ɗi naatowa ley
ɓunndu torra.
32 Tawi coggal girooji manngal ina dura dow
waamnde ɗoon. Ginnaaji ɗiin ŋaarii mo o acca ɗi
ɗi naatowa e ley girooji ɗiin. O acci ɗi.
33 Ɓi njalti e neɗɗo oon, ɗi naati e ley girooji
ɗiin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde
ndeen, naati maayo, yoolii.
34 Nde durooɓe ɓeen njiinoo ko waɗi ɗuum fu, ɓe
ndoggi, ɓe kaalanowi ɗum yimɓe ngalluure ndeen
e seraaji muuɗum.
35 Ɓeen ngari ndaarude ko waɗi ɗuum. Nde
ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe tawi gondunooɗo e

ginnaaji oon ina jooɗii ɗakkol makko, ina ɓornii kaddule, hakkillom wartii. De kulol nanngi ɓe.
36 Yiinooɓe ɗum ɓeen kaalani yimɓe no gondunooɗo e ginnaaji oon danniraa.
37 Yimɓe leydi Gerasa fuu ŋaarii Iisaa dillana ɗum'en leydi muɓɓen, sabo kulol manngol nanngii ɗum'en. O naati laana, o dilli.
38 Mo ginnaaji ndiiwaa e muuɗum oon, ŋaarii Iisaa sanne, acca o jokka ɗum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:
39 —Hootu suudu maa, kaalanaa yimɓe maa ko Laamɗo waɗani maa.
O yehi, o gooyni e wuro ngoon fuu ko Iisaa waɗani mo ɗuum.

No Iisaa ummintiniri ɓii Jayrus e no danniri debbo nyawɗo
(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)

40 Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkitii ɗum, sabo yimɓe fuu ina ndoomunoo ɗum.
41 Wakkati oon, gorko bi'eteeɗo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to makko, hippii ɗakkol koyɗe makko, ŋaarii mo o wara suudu mum.
42 Ɓiyum debbo bajjo, ina habda e yonki. Duuɓi muuɗum na ngaɗa hono sappo e ɗiɗi.
E ley ko Iisaa yahata toon ɗuum, yimɓe na ɓilli ɗum sanne.
43 Debbo gooto, mo yiiyam muuɗum taccataa ko waɗata duuɓi sappo e ɗiɗi, ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawrooɓe, ammaa fay gooto waawaay dannude mo.
44 O yuuri gaɗa Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiiyam makko tacci.
45 Iisaa wi'i:

—Moy meemi kam?
Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:
—Joomam, hakkunde yimɓe ngonɗaa, iɓe ɓilli ma.
46 Iisaa wi'i:
—Goɗɗo meemii kam, sabo mi maatii baawɗe njaltii e am.
47 Nde debbo oon annditinnoo ɗum suuɗataako fu, wari ina diwna, hippii yeeso makko, haali hakkunde yimɓe fuu ko waɗi de meemi mo, e no daɗiri wakkati gooto.
48 Iisaa wi'i mo:
—Banndam debbo, goonɗinal maa dannii ma. Yahu e jam.
49 O tilaaki haalde, faa goɗɗo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon, wi'i ɗum:
—Ɓiya heddaaki, taa tampin Moodibbo o katin.
50 Ammaa nde Iisaa nannoo ɗum fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:
—Taa hulu, goonɗin tan, ɓiya oon daɗan.
51 Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna muuɗum.
52 Yimɓe ɓeen fuu ina mboya suka oon, ina piira ɓerɗe muɓɓen mettorgal. O wi'i ɓe:
—Taa mboyee sabo o maayaay, wo o ɗaani tan.
53 Ndeen ɓe njalnorii mo, sabo iɓe anndi o maayii.
54 Iisaa nanngi junngo suka oon, ɓanti daande muuɗum, wi'i:
—Suka, umma!
55 Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri ɓe kokka mo ko o nyaama.

56 Ɗum haaynii saaraaɓe suka oon. O gongini ɓe
taa ɓe kaalana fay gooto ko waɗi ɗuum.

9

No Iisaa nuliri taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo
(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)

1 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo
ɓeen, hokki ɗum'en semmbe e baawɗe riiwude
ginnaaji e dannude nyawuuji.
2 O nuli ɓe ɓe ngooyna kabaaru laamu Laamɗo,
ɓe ndanna nyawɓe.
3 O wi'i ɓe:
—Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru,
wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buuɗi.
Katin du taa adon saayaaji ɗiɗi.
4 Galle mo njippiɗon fuu, keddoɗon ɗoon faa nde
ndilloton wuro ngoon.
5 Wuro fuu ngo on njaɓɓaaka e muuɗum, si oɗon
mburtoo ɗum, piɗɗon sollaare maɓɓe wonnde e
koyɗe mon, faa laatanoo ɓe seedee e dow bonanda
maɓɓe.
6 Ɓe ndilli, iɓe ngaɗa wuro e wuro, iɓe mbaajoo
Kabaaru Lobbo, iɓe ndanna nyawɓe wonɓe ley
nokkuuje ɗeen fuu.

No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus
(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)

7 Hirudus, laamiiɗo oon, nde nannoo ko Iisaa
waɗi fuu, hakkillo mum jiiɓii. Sabo woɓɓe ina
mbi'a Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon um-
mitii e maayde,
8 woɓɓe ina mbi'a annabi Iliyaasa ɓangi, woɓɓe
katin ina mbi'a gooto e annabaaɓe arandeeɓe ɓeen
ummitii.

9 Hirudus wi'i:
—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni o mo nanammi kabaaru muuɗum ga'uɗo hono noon?
Imo filoo yi'ude ɗum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo
(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Yuhanna 6.1-14)

10 Nulaaɓe ɓeen ngarti. Ɓe kaalani Iisaa ko ɓe ngaɗi ɗuum fuu. O yaadi e maɓɓe wuro wi'eteengo Baytisayda, o toowtidi e maɓɓe.
11 Jama'aaje ɗeen nani ɗum, njokki mo. O jakkitii ɓe, imo haalana ɓe kabaaru laamu Laamɗo, imo danna ley maɓɓe haajaaɓe danneede.
12 Naange fuɗɗi hiirude. Sappo e ɗiɗo ɓeen ɓattitii mo, mbi'i mo:
—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e nokkuuje ɓadiiɗe, faa keɓa to njippoo e to nyaama, sabo ɗo wo ladde ɓolde.
13 Ammaa o wi'i ɓe:
—Onon e ko'e mooɗon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama!
Ɓe mbi'i mo:
—Buuruuje joy e liyyi ɗiɗi tan min njogii, si wanaa min njaha, min coodanowa yimɓe ɓe fuu nyaamdu.
14 Sabo yimɓe ɓeen ina ngaɗa hono worɓe ujunaaje njoyo baka rewɓe e sukaaɓe ngalaa. O wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Njoyyiniree ɓe feccere feccere, wootere fuu capanɗe njoyo.
15 Ɓe ngaɗiri noon, ɓe njoyyini ɓe fuu.
16 O hooyi buuruuje joy ɗeen e liyyi ɗiɗi ɗiin, o tiggitii kammu, o yetti Laamɗo. O heltii buuru oon e liyyi ɗiin, o hokki taalibaaɓe ɓeen peccana jamaa oon.

17 Ɓe fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe ɓeen kawrunduri kelte keddiiɗe ɗeen, kebbini kandeeje sappo e ɗiɗi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu
(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)

18 Nyannde gomma imo toowtidi e taalibaaɓe makko, imo waɗa du'aare. O yami ɓe, o wi'i:

—Moy jama'aaje mbi'ata ngonumi?

19 Ɓe njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a gooto e annabaaɓe arandeeɓe ɓeen ummitii.

20 O yami ɓe:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu Laamɗo!

21 O sappani ɓe e semmbe taa ɓe kaalana ɗum fay gooto.

No Iisaa haaliri dow maayde muuɗum e iirtagol muuɗum
(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)

22 O ɓeydi, o wi'i:

—Ina tilsi Ɓii Neɗɗo torree torraaji keewɗi. Mawɓe yimɓe e almaami'en e jannginooɓe Tawreeta caloto mo. O warete, de nyannde tataɓerde o iirtoto.

No Iisaa jokkirtee
(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)

23 Gaɗa ɗum o wi'i ɓe fuu:

—Muuyɗo jokkude kam fuu, sela ndaarude
hoore muuɗum, hooya leggal muuɗum palaangal
nyannde fuu, jokka kam.*
24 Sabo muuyɗo dannude yonki muuɗum, mur-
san ki. Ammaa mursuɗo ki saabe am, dannan ki.
25 Ɗume heɓude adunaaru ndu fuu nafata
neɗɗo si halkii yonki muuɗum naa mursii hoore
muuɗum?
26 Cemtirɗo kam, miin e haalaaji am fuu, miin
Ɓii Neɗɗo du, mi semtiran ɗum nde ngartidoymi
e teddeengal am e teddeengal Baaba am e ma-
leyka'en seniiɓe.
27 Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe ɗo ɓe
maayataa, tawee nji'aay laamu Laamɗo.

No alhaali Iisaa waylitorii
(Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)

28 Hono balɗe jeetati gaɗa ko Iisaa haali haalaaji
ɗiin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow
waamnde faa o waɗa du'aare.
29 Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii,
kaddule makko ndawni far faa ina njalba.
30 Inan worɓe ɗiɗo ɓangi, ina kaalda e makko.
Wo Muusaa e Iliyaasa.
31 Ɓe ɓangidi e darja mawɗo, iɓe kaala dow
dillugol makko adunaaru ngol o ɓadii tabintinde
to Urusaliima ngool.
32 Tawi Piyeer e wonduɓe e muuɗum ɓeen wo
ɗaaniiɓe ɗoyngol teddungol. Kaa ɓe pinii, ɓe nji'i
darja makko, ɓe nji'i worɓe ɗiɗo wonduɓe e makko
ɓeen.

---

* **9:23** Maanaa hooyude leggal palaangal woni anniyaade mursude yonki muuɗum hono no Iisaa ni.

33 Nde yimɓe ɗiɗo ɓeen ceedannoo e makko
ndeen, Piyeer wi'i mo:
—Joomam, gonal amin ɗo ina wooɗi. Accu min
ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto,
Iliyaasa du gooto.
O anndaa ko o haalata.
34 Nde o haalannoo ɗum ndeen, ruulde wari,
suddi ɓe. Nde ruulde ndeen suddunoo ɓe fu,
taalibaaɓe ɓeen kuli sanne.
35 Daande yuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:
—O woni Ɓiyam cuɓaaɗo. Kettindanee mo!
36 Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan
tawaa toon. Taalibaaɓe ɓeen cuuɗi kabaaru oon.
Ley balɗe ɗeen, ɓe kaalanaay fay gooto ko ɓe nji'i
ɗuum.

No Iisaa selliniri suka gonduɗo e ginnaaru (Matta 17.14-18, Marku 9.14-27)

37 Jaango majjum, nde ɓe njippinoo waamnde
ndeen, jamaa keewɗo jakkitii mo.
38 E ley jamaa oon, gorko gooto yeewnii, wi'i:
—Moodibbo, miɗo nyaage, tinna ndaaranam
ɓiyam gorko, sabo kam tan ngoodumi.
39 Ginnaaru ina nannga mo, o feekoo wakkati
gooto, imo diwna faa hunnduko makko wurtina
nguufo. Ndu yoppataa mo si wanaa terɗe makko
fuu nawnoo.
40 Mi nyaagake taalibaaɓe maa ɓeen ndiiwa
ndu, de ɓe kunngii.
41 Iisaa jaabii, wi'i:
—Hey jamaanu bonɗo mo walaa goonɗinal. Faa
ndey ngondammi e mooɗon? Faa ndey keddo-
toomi munyande on? Waddanam suka maa o ɗo!

42 Nde suka oon warannoo ndeen, ginnaaru
nduun liɓi ɗum e leydi, heddii ina diwnina ɗum.
Ndeen Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe,
danni suka oon, hokkiti ɗum baaba muuɗum.
43 Ɗum haaynii yimɓe ɓeen fuu sanne saabe
baawɗe Laamɗo mawɗe ɗeen.

No Iisaa haaliri dow maayde muuɗum e ummitagol muuɗum
(Matta 17.22-23, Marku 9.30-32)

E ley ko jamaa oon fuu haaynaa e golle Iisaa
ɗuum, o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
44 —Onon le, omtee noppi mon, nanon ko
kaalammi: Ɓii Neɗɗo wattete e juuɗe yimɓe.
45 Ammaa ɓe paamaay haala kaan, maanaa
makka ina suuɗanii ɓe, faa ɓe kunngii annditinde
ka. Ɓe kulii yamtindaade mo dow makka du.

Haala ɓurɗo teddude
(Matta 18.1-5, Marku 9.33-37)

46 Ndeen taalibaaɓe ɓeen ina njeddundura moy
ɓuri teddude hakkunde muɓɓen.
47 Iisaa annditi ko ɓe miilotoo ley ɓerɗe maɓɓe.
O hooyi cukalel, o darni ngel ɗakkol makko,
48 o wi'i ɓe:
—Neɗɗo fuu jaɓɓiiɗo cukalel ngel e innde am, wo
miin jaɓɓii. Jaɓɓiiɗo kam du, jaɓɓake Nulɗo kam.
Sabo ɓurɗo famɗude hakkunde mooɗon fuu, kam
woni tedduɗo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeɗen
(Marku 9.38-40)

49 Yuhanna haali, wi'i:
—Joomam, min nji'ii gorko gooto ina riiwra gin-
naaji e innde maa, de min kaɗi mo, sabo o waldaa
e meeɗen.

50 Iisaa wi'i mo:
—Taa kaɓee mo ɓum, sabo mo salaaki on fuu ina
wondi e mooɓon.

No wuro wooto salorii Iisaa

51 Nde wakkati yeentugol Iisaa dow kammu
ɓadinoo fu, siini yahan Urusaliima,
52 nuli nulaaɓe ardoo ɓum. Nulaaɓe ɓeen naati
ley wuro Samariyankooɓe wooto faa cegilanoo
mo weerdude.
53 Ammaa wuro ngoon jaɓɓaaki mo, sabo
Urusaliima o fa'i.
54 Nde Yaakuuba e Yuhanna nji'unoo ɓum
ndeen, mbi'i:
—Joomii amin, yalla aɓa yiɓi min njamira yiite
yuura dow kammu wula ɓe naa?
55 Ndeen Iisaa hucciti e maɓɓe, feli ɓe.
56 Caggal ɓuum ɓe njehi wuro wonngo.

No yimɓe mbiiri njokkan Iisaa (Matta 8.19-22)

57 E ley jahaangal maɓɓe ngaal, goɓɓo wi'i mo:
—To njahataa fuu mi jokkete.
58 Iisaa wi'i mo:
—Baagaaji† ina njogii gayɓe, pooli du ina njogii
cuuɓi, ammaa Ɓii Neɓɓo walaa fay nokku ɓo
fukkina hoore muuɓum fowta.
59 O wi'i goɓɓo katin:
—Jokkam!
Oon jaabii mo, wi'i:
—Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am
tafon.
60 Iisaa wi'i mo:

† **9:58** Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

—Accu maayɓe uwa maayɓe muɓɓen. Aan kaa, yahu mbaajoɗaa kabaaru laamu Laamɗo.

61 Goɗɗo katin wi'i mo:

—Joomam, mi jokkete, de accu mi waynowoo yimɓe am tafon.

62 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Neɗɗo fuu nannguɗo jalo sari de na yeeyoo, walaa ko nafata ley laamu Laamɗo.

10

No Iisaa nuliri taalibaaɓe capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo

1 Caggal ɗuum, Iisaa suɓii katin capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo, nuldi ɓe ɗiɗo ɗiɗo, ɓe ardoo ɗum e wuro fuu e nokku fuu to o anniyii yaade, kanko e hoore makko.

2 O wi'i ɓe:

—Gese ɓenndunɗe ina keewi, ammaa tayooɓe keewaa. Ndelle, ŋaaree Jom tayri nulda tayooɓe ley gese muuɗum ɗeen.

3 Njehee. Si goonga miɗo nula on hono wo on ɓiɓɓe baali hakkunde pobbi.

4 Taa kooyee dannga, naa mbasu, naa paɗe. Taa njowton fay gooto e dow laawol.

5 Galle mo naatoton fuu, njowton joomum tafon, mbi'on: «Wo jam wondu e galle o!»

6 Si neɗɗo jom jam na woni ɗoon, du'aare mon hewtan ɗum. Ammaa si walaa, du'aare mon wartan e mooɗon.

7 Njippoɗon e galle oon. Ko ɓe kokki on fuu nyaamon, njaron, sabo golloowo ina haandi e njobdi muuɗum. Taa ngaɗon naata-wurtoo ley galleeji.

8 Wuro fuu ngo naatuɗon, si on njaɓɓaama,
nyaamon ko kokkaɗon fuu.
9 Ndannon nyawɓe wonɓe ɗoon, mbi'on yimɓe
wuro ɓeen: «laamu Laamɗo ɓadake on.»
10 Wuro fuu ngo naatuɗon, si on njaɓɓaaka ley
maggo, mburtoɗon e laabi mum, mbi'on:
11 «Min piɗɗanii on fay colla wuro mooɗon
takkuɗo e koyɗe amin. Ammaa anndee: laamu
Laamɗo ɓadake.»
12 Miɗo haalana on: Nyannde darngal,
jukkungo wuro ngoon ɓuran ngo Sodoma ngoon
bonde.

No Iisaa feliri gure caliiɗe tuubude (Matta 11.20-24)

13 Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone
woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayeefiiji
gaɗanooɗi e ley mooɗon ɗiin ngaɗanooma Tirus
e Sidon fu, tawete wonɓe toon ɓeen tuubiino
law. Tawete ɓe ɓornakeno tekke bootooji, ɓe
njooɗakeno ley ndoondi, faa ɓe kolla ɓe tuubii.
14 Saabe ɗuum, nyannde darngal, jukkungo
mooɗon ɓuran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.
15 Aan du Kafarnahum, aɗa miiloo a toownete
faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley
maayɓe.
16 O haalani taalibaaɓe makko katin:
—Kettindaniiɗo on fuu, miin hettindanii.
Calaniiɗo on fuu, miin salanii. Calaniiɗo kam
fuu, salanake Nulɗo kam oon du.
17 Capanɗe njeɗɗo e ɗiɗo ɓeen ngartidi e seyo,
mbi'i:
—Joomii amin, fay ginnaaji bonɗi ɗiin
ɗowtanake min saabe innde maa.
18 O wi'i ɓe:

—Mi yi'ii Seyɗaani ina yuura dow kammu, ina saama hono mayyere.
19 Nanee, mi hokkii on baawɗe yaaɓude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade baawɗe ganyo fuu. Huunde fuu torrataa on fes.
20 Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji ɗowtanii on ɗuum. Ceyoree ko inɗe mon mbinndaa dow kammu ɗuum.

Haala seyo Iisaa
(Matta 11.25-27, 13.16-17)

21 Wakkati oon, Ruuhu Ceniiɗo hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:
—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suuɗii kulle ɗe jom'en hakkillo e jom'en anndal, de ɓanginanɗaa ɗe cukaloy. Ayyo, noon jaati Baaba, sabo ɗuum weli maa.
22 Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Ɓiɗɗo si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Ɓiɗɗo, e mo Ɓiɗɗo oon muuyi ɓanginande.
23 Ndeen Iisaa hucciti e taalibaaɓe ɓeen, haalani ɗum'en kam'en tan, wi'i:
—Barke woodanii gite jiiɗe ko nji'oton ɗuum!
24 Sabo miɗo wi'a on, annabaaɓe heewɓe e kaanankooɓe heewɓe na njiɗunoo yi'ude ko nji'oton ɗuum, de ɓe nji'aay. Iɓe njiɗunoo nanude ko nanoton ɗuum, de ɓe nanaay.

Banndol dow Samariyanke lobbo

25 Ndeen, jannginoowo Tawreeta gooto ummii faa ndaartindoo mo, wi'i:
—Moodibbo, noy kaanumi waɗude faa mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
26 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ɗume winndaa ley Tawreeta? Ɗume njanngataa ley toon?

27 Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Njiɗiraa Laamɗo, Joomiraaɗo maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkillo maa fuu. Njiɗiraa gondo maa no njiɗirɗaa hoore maa ni.

28 Iisaa wi'i mo:

—Jaabu maa o wooɗii. Waɗu noon, ndeen a wuuran!

29 Kaa jannginoowo Tawreeta oon ina yiɗi heedude e goonga, wi'i mo:

—Moy woni gondo am?

30 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gorko gomma yuurii Urusaliima, ina yaha Yeriko, hawri e yanooɓe. Ɓe ɓorti mo, ɓe piyi mo faa ɓe mbayri mo imo ɓadii maayde.

31 Tawi almaami gooto ina wara dow laawol ngool. Nde o yi'unoo janaaɗo oon ina waalii ɗoon fu, o wosii ɗum, o faltii.

32 Noon Lewinke gomma du wari nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii mo, faltii.

33 Ammaa Samariyanke jahoowo wari to makko, yi'i mo, yurmii mo,

34 ɓattii mo, sawriri barme makko ɗeen nebbam e cabijam, fiili ɗum leppi. Caggal ɗuum, o waɗɗini ɗum araawa makko, o yaari ɗum nokkuure to weerɓe njippotoo, o hinnii ɗum.

35 Jaango majjum, o itti buuɗi cardi ɗiɗi, o hokki jom weerdude oon, o wi'i ɗum: «Hinna mo. Si o nyaamii ko ɓuri ɗum, nde ngartumi fu, mi yoɓete.»

36 Nde Iisaa hantunoo banndol ngol ndeen, wi'i:

—E miilo maa, moy e tato ɓeen laatii gondo
janaaɗo oon?
37 Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:
—Jurmiiɗo mo oon.
Iisaa wi'i mo:
—Aan du, yahu, waɗoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

38 E jahaangal maɓɓe ngaal, Iisaa fanti wuro
wooto, de debbo bi'eteeɗo Marta jippini ɗum.
39 Marta ina woodi minyiiwo bi'eteeɗo
Mariyama. Oon ina jooɗii ɗakkol koyɗe Iisaa,
ina hettindii haala muuɗum.
40 De Marta le, golleeji muuɗum keewɗi ɗiin tan
ngoni e hakkillo muuɗum, wari, wi'i:
—Joomam, a hillaaka ko minyam o yoppidi kam
e golleeji ɗi ɗuum naa? Wi'u mo, o walla kam!
41 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Marta, Marta, aɗa tampina hoore maa e kujje
keewɗe, aɗa jiiɓa hakkillo maa.
42 Ammaa huunde wootere tan woni ko haani.
Ko Mariyama suɓii ɗuum wo ngeɗu lobbu, o tee-
tataake ɗum du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaɓe muuɗum no du'ortee
(Matta 6.9-13, 7.7-11)

1 Nyannde gomma, Iisaa ina du'oo e nokku
gomma. Nde o tilinoo ndeen, gooto e taalibaaɓe
makko ɓeen wi'i mo:
—Joomii amin, janngin min no min ndu'ortoo,
hono no Yaayaa jannginiri taalibaaɓe muuɗum
noon.

2 O wi'i ɓe:
—Nde ndu'otoɗon fuu, mbi'on:
«Baabiiwo,
innde maa laatoo seniinde,
laamu maa wara.
3 Kokkoraa min nyannde fuu nyaamdu heyooru
min.
4 Njaafonoɗaa min hakkeeji amin,
sabo minen du miɗen njaafoo waɗooɓe min
hakkeeji fuu.
Taa accu min njarribee.»
5 O wi'i ɓe katin:
—Si gooto mon yehii to yigoo muuɗum hakkunde jemma, wi'ii ɗum: «Yigoo am, nyamlam buuruuje tati,
6 sabo yigoo am gonɗo e laawol jippake wuro am, de mi walaa ko mi hokka ɗum»,
7 yalla yigoo maa oon jaabete ley galle toon, wi'e: «Taa torram, sabo dammbugal ngal sokaama, miin e sukaaɓe am du min pukkake, mi waawaa ummaade faa mi hokke fay huunde»?
8 Miɗo wi'a on, fay si o ummaaki o hokkire saabe wo a yigiiko, o ummoto, o hokke haddi ko kaajaɗaa ɗuum, taa o hersa.
9 Miin, miɗo wi'a on: ŋaaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.
10 Sabo ŋaariiɗo fuu heɓan. Piliiɗo fuu yiitan. Calminɗo fuu omtante.
11 Moy e mooɗon woni baabiiwo mo ɓiyum ŋaarotoo liingu, de hokka ɗum mboddi?
12 Naa ŋaaroo ɗum ɓoccoonde, de hokka ɗum yaare?
13 Ndelle no mbonirɗon nii fuu, oɗon anndi no kokkirton ɓiɓɓe mooɗon kulle lobbe, sakko Baaba

moodon gondo dow kammuuli. Ŋaariido mo fuu, o hokkan dum Ruuhu Ceniido.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo (Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)

14 Nyannde gomma, Iisaa ina riiwa ginnaaru muumdinndu goddo. Nde ginnaaru nduun wurtinoo ndeen, muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen.
15 De wobbe mabbe ina mbi'a:
—Wo e baawde Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon, o riiwrata ginnaaji.
16 Wobbe ŋaarii mo maande yuuroore dow kammu faa ndaartindoo mo.
17 Kanko le, imo anndi miilooji mabbe, o wi'i be:
—Laamu fuu pecciingu ina habda, halkan. Katin du, si galle feccake na habda fu, cankitoto.*
18 Si Seydaani e hoore mum feccake fu, noy laamu mum heddortoo? Mido wi'a on dum saabe ko mbiido wo e baawde Beeljebul ndiiwrammi ginnaaji duum.
19 Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokkube on been le, moy ndiiwrata di? Ndelle golle mabbe jaati kollata on ngalaa e goonga!
20 Ammaa si tawii junngo Laamdo ndiiwrammi ginnaaji, dum ina holla laamu Laamdo warii to moodon.
21 Gorko jom semmbe tiigiido kaɓitirde, si haybii galle mum, jawdi mum reenoto.
22 Ammaa si burdo dum semmbe warii to muudum, jaalake dum fu, teetan dum kaɓitirde

* **11:17** Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: Laamu fuu pecciingu ina haba, halkan, cuudi maggu fuu boobbo.

mum ɗe yownoo hoolaare muuɗum dow muɓɓen ɗeen, fecca jawdi muuɗum ndiin e woɓɓe.
23 Mo waldaa e am fuu, wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrundura fuu, wo cankitoowo.

Haala yeccagol ginnaaru (Matta 12.43-45)

24 Si ginnaaru wurtake e neɗɗo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorɗe indu filoo ɗo ndu ŋootta, de ndu heɓataa. Ndeen ndu wi'an: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muuɗum nduun.»
25 Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun fiisaama, moyyinaama.
26 Ndeen, ndu yahan, ndu waddowa ginnaaji jeɗɗi ɓurɗi ndu bonde. Ɗi naata, ɗi koɗa ley toon. Nii cakitte neɗɗo oon ɓurdata arande muuɗum bonde.

Haala ɓurɗo heɓude barke

27 Nde o haalannoo ɗum ndeen, debbo gooto ley jamaa oon yepti daande muuɗum, wi'i:
—Barke woodanii debbo deeduɗo ma mo muynuɗaa!
28 Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:
—Nanooɓe haala Laamɗo de njokki ka ɓeen, kam'en ɓuri heɓude barke!

No yimɓe pilorii maande (Matta 12.38-42, Marku 8.12)

29 Wakkati mo jama'aaje ɗeen ɓillunduri e makko ndeen, o fuɗɗi wi'ude:
—Yimɓe jamaanu o ɓeen wo yimɓe bonɓe. Iɓe piloo maande, de ɓe kokkataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

30 Sabo no Yuunusa laatoranii Niniwenkooɓe
maande ni, hono noon Ɓii Neɗɗo du laatorantoo
yimɓe jamaanu o maande.
31 Nyannde darngal, kaananke debbo leydi
horɗoore ummodoto e worɓe jamaanu o, hiitodoo
e muɓɓen, de liɓa ɗum'en. Sabo o yuwii faa hoore
leydi, o warii faa o hettindoo haalaaji Suleymaana
kebbinaaɗi hakkilantaaku. Haya, ɓurɗo Suley-
maana ina ɗo!
32 Yimɓe Niniwe du ummodoto e yimɓe ja-
maanu o nyannde darngal, kiitodoo e muɓɓen,
liɓa ɗum'en. Sabo ɓe tuubii gilla nde ɓe nannoo
waaju Yuunusa ndeen. De inan, ɓurɗo Yuunusa
ina ɗo!

Banndol annoora ɓanndu
(Matta 5.15, 6.22-23)

33 —Fay gooto huɓɓataa lampal, de suuɗa ɗum
naa hippa ɗum kaakol. Ko waɗata dey, ngal ɓilete,
faa ngal yaynana naatooɓe.
34 Gite maa ngoni lampal ɓanndu maa. Si gite
maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan an-
noora. Ammaa si ɗe mbooɗaa, ɓanndu maa fuu
heewan nimre.
35 Ndelle, haybu, taa annoora gonɗo e maaɗa
oon niɓɓa.
36 Sabo si ɓanndu maa fuu heewii annoora, tawa
faa'e e mayru walaa e nimre, ndu fuu ndu heewan
annoora hono no lampal yaynirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

37 Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo
gooto noddi ɗum faa wottodoo e muuɗum. O
naatowi, o jooɗii faa o nyaama.
38 Farisaajo oon, ɗum haaynii ɗum nde yi'unoo
o fuɗɗii nyaamude tawi o lootaay juuɗe makko.
39 De Iisaa wi'i mo:
—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore e
caggal kaake, tawee le, ɓerɗe mooɗon ina keewi
nguyka e bonanda!
40 Onon majjuɓe! Wanaa Taguɗo dow oon tagi
ley du naa?
41 Cakkee ko woni ley kore e kaake ɗeen. Ndeen,
ko heddii ɗuum fuu laatanto on ko laaɓi.
42 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon
ittana Laamɗo jakka naanaa e jakka haako lekkoy
ngokkoy e ko aawoton fuu. Kaa oɗon kuyfini
dartaare, oɗon kuyfini yidde Laamɗo. Wo kanjum
kaannoɗon waɗude tawee on njoppaay ko heddii
ɗuum.
43 Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon
njiɗi jooɗaade nokkuuje tedduɗe ley cuuɗi baa-
jorɗi, oɗon njiɗi salmineede e nokkuuje ɗe yimɓe
keewi.
44 Bone woodanii on! Sabo oɗon nanndi hono
caabeeje ɗe ngalaa maande, ɗe yimɓe njahata dow
muɓɓen, tawee anndaa.
45 Gooto e jannginooɓe Tawreeta jaabii Iisaa,
wi'i:
—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huyfina min,
minen du.
46 O jaabii, o wi'i:
—Onon jannginooɓe Tawreeta du, bone
woodanii on! Sabo oɗon ndonnda yimɓe doŋle

teddude, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa de
fay e hoore honndu moodon.
47 Bone woodanii on, sabo odon moyyintinoo
caabeeje annabaaɓe ɓe maamiraaɓe mon
mbarnoo ɓeen.
48 Ndelle odon ceedoo golle maɓɓe deen ina
mbeli on. Sabo kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon
du, odon moyyintinoo caabeeje muɓɓen!
49 Dum le, Laamdo hakkilanteejo wi'i: «Mi nul-
dan ɓe annabaaɓe e nulaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe
torra yoga.»
50 Dum wadi de yiiyam annabaaɓe ndufaadam
gilla e fuddoode adunaaru daam, ina yomnitoree
e yimɓe jamaanu o,
51 gilla e yiiyam Haabiila faa e yiiyam Jakariyaa
baraado hakkunde hirsirde e suudu dewal
mawndu nduun. Mido haalana on goonga: dum
fuu dum yomnitorte e jamaanu o.
52 Bone woodanii on, onon jannginooɓe
Tawreeta! Sabo on teetii cokitirgal anndal. Onon
e ko'e mon on naataay, de yiduɓe naatude ɓeen
du, on accaay naata.
53 Nde Iisaa dillunoo doon, jannginooɓe
Tawreeta e Farisa'en ina ɓernani dum sanne
sanne. Iɓe yama mo kulle keewde,
54 heddii iɓe tuufa mo faa ɓe keɓa e hunnduko
makko ko ɓe nanngira mo.

12

Haala kulol Laamdo
(Matta 10.26-31)

1 Wakkati oon yimɓe ujunaaje sowre kawriti
faa ina njaaɓundura. Ndeen Iisaa wi'i taalibaaɓe
mum ɓeen:

—Ndeentee e rabilla Farisa'en, ɗum woni
naafikaare.
2 Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko
suuɗii ko ɓangintaake.
3 Ɗum waɗi huunde fuu ko kaalɗon ley nimre
nanete ley annoora. Katin du ko cowndiɗon ley
cuuɗi ommbaaɗi fuu, gooynete faa dow cuuɗi.
4 Miɗo haalana on, onon yigiraaɓe am: taa kulee
warooɓe ɓanndu de walaa fuu ko mbaawi gaɗa
ɗuum.
5 Mi hollan on mo kaanɗon hulde: kulon ba-
roowo neɗɗo, jogiiɗo baawɗe nannude ɗum ley
jahannama. Goonga, miɗo wi'a on: oon kaanɗon
hulude!
6 Wanaa pooloy njoyoy ina coottee buuɗi ɗiɗi tan
naa? Ammaa fay e noon, Laamɗo yeggitataa fay
gootel e makkoy.
7 Ko ɓuri noon du, fay ngaasa ko'e mooɗon fuu
limaama faa laaɓi. Ndelle, taa kulee, sabo oɗon
ɓuri pooli keewɗi teddude.

Haala jaɓande Almasiihu yeeso yimɓe (Matta 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

8 Miɗo wi'a on: neɗɗo fuu jaɓanɗo kam yeeso
yimɓe, miin Ɓii Neɗɗo du mi jaɓan ɗum yeeso
maleyka'en Laamɗo.
9 Ammaa caliiɗo kam yeeso yimɓe, salete yeeso
maleyka'en Laamɗo.
10 Neɗɗo fuu kaalɗo ko boni e dow Ɓii Neɗɗo,
ina waawi yaafeede. Ammaa mbonkiiɗo Ruuhu
Ceniiɗo yaafataake.
11 Nde yimɓe njaari on to cuuɗi baajorɗi naa
yeeso hooreeɓe naa laamiiɓe taa mbemmbeɗon
ko njaabotoɗon, naa ko kaaloton,

12 sabo Ruuhu Ceniiɗo anndinan on wakkati
oon ko kaanɗon haalde.

Banndol dow jom jawdi pamaro hakkillo

13 Goɗɗo ley jamaa oon wi'i:
—Moodibbo, wi'u mawnam o hokka kam ngeɗu
am e ndongu amin.
14 O jaabii ɗum, o wi'i:
— Hey gorko, moy waɗi kam carotooɗo mon naa
peccoowo jawdi mon?
15 O wi'i jamaa oon:
—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi fuu, sabo
wanaa jawdi wuurnata neɗɗo, fay si tawaa wo jom
jawdi.
16 O banndani ɓe banndol, o wi'i:
—Jom jawdi gomma, gese muuɗum mbooɗiino
sanne.
17 Imo miiloo e hoore makko: «Noy ngaɗammi?
Sabo mi walaa fuu ɗo mi resa nyaamri am ndi.
18 Ayyo, nii ngaɗammi: mi liɓan beembe am
ɗeen, mi nyiɓa goɗɗe ɓurɗe ɗe manngu, mi resa
nyaamri am ndi e jawdi am fuu toon.
19 De mi wi'a e hoore am: A heɓii jawdi
mbaawndi jogaade ma duuɓi keewɗi. Fowtu,
nyaamaa, njaraa, mbeltoɗaa.»
20 Ammaa Laamɗo wi'i mo: «Aan pamɗuɗo
hakkillo! Yonki maa ittete e jemma o. Moy adata
ko paggiɗaa ɗuum?»
21 Nii woni sifa neɗɗo fuu pagganiiɗo hoore
muuɗum jawdi, de wanaa jom jawdi yeeso
Laamɗo.

---

* **12:15** Maanaa eelgal ɗo wanaa ŋaaraade, wo muuyude naa suu-naade ko jeyaa.

Haala hoolaade Laamɗo (Matta 6.25-34)

22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe makko ɓeen:
—Ɗum waɗi miɗo wi'a on: taa nguurndam mon haɓɓa on ko'e e ko nyaamoton. Taa ɓalli mon du kaɓɓa on ko'e e ko ɓornotoɗon.
23 Sabo nguurndam ina ɓuri nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri koltal.
24 Taykee dowdaake le: ɗe aawataa, ɗe tayataa, ɗe ngalaa resirde, ɗe ngalaa beembe, ammaa Laamɗo ina nyaamna ɗe. Onon, oɗon ɓuri pooli ɗiin to woɗɗi!
25 Moy e mooɗon waawi ɓeydude balɗe muuɗum fay nyalooma gooto saabe kaɓɓu-ko'u muuɗum?
26 Ndelle, si tawii on mbaawaa waɗude fay hono ɗum e famɗude, ko waɗi oɗon kaɓɓi ko'e mon e dow ko heddii ɗuum?
27 Yeewee pinndiiji no mawnirta. Ɗi tampataa, ɗi mottataa. Ammaa miɗo wi'a on, fay Suleymaana e darja muuɗum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.
28 Laamɗo ina holtinira ni huɗo wonko ley ladde hannden, faɗɗeteeko e yiite jaango, sakko onon, onon famɗuɓe hoolaare!
29 Taa kilnee filaade ko nyaametee e ko yaretee, taa ɗum haɓɓa on ko'e!
30 Sabo kulle ɗeen fuu, wo yimɓe adunaaru pilo-too ɗe. De Baaba mon ina anndi oɗon kaajaa ɗe.
31 Ammaa piloɗon laamu Laamɗo, ndeen on ɓeydante ko heddii ɗuum.

Haala jawdi dow kammu (Matta 6.19-21)

32 Taa kulee, onon coggal pamaral, sabo Baaba
moodon ina seyorii hokkude on laamu muudum.
33 Connee jawdi mon fuu, cakkon. Moyyinanee
ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogodon jawdi
ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo
ɓadataako, mooyu du bonnataa.
34 Sabo do jawdi moodon woni fuu, doon ɓerde
moodon du ngonata.

Haala segilaniiɓe jakkitaade jom muɓɓen (Matta 24.45-51)

35 —Kaɓɓee kaɓɓordi mon faa ngollon, kuɓɓee
lampe mon.
36 Laatee hono yimɓe segilaniiɓe jakkitaade jom
muɓɓen nde wartata weltaare ɓangal, faa om-
tanon dum wakkati nde yottii salmini fu.
37 Barke woodanii maccuɓe ɓe jom muɓɓen tawi
ina kakkilani dum. Goonga kaalanammi on: o
haɓɓoto kaɓɓorgol makko saabe golle, o joyyina ɓe
faa ɓe nyaama, o wara o gollana ɓe.
38 Si o wartii hakkunde jemma, naa hejjere fu,
barke woodanii ɓe o tawri noon ɓeen.
39 Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo
wakkati mo gujjo warata, yoppataano o naata
suudu muudum.
40 Onon du, cegilee, sabo Ɓii Nedɗo waran e
wakkati mo on miilaaki.
41 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, banndol ngol le, wo minen tan kaal-
dataa naa yimɓe fuu?
42 Iisaa jaabii, wi'i:
—Moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo,
mo joomum halfinta gollooɓe mum faa hokka ɓe
ngedu maɓɓe nyaamdu e wakkati kaando?

43 Barke woodanii golloowo mo joomum warti,
tawi ina waɗa noon.
44 Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfi-
nan mo jawdi muuɗum fuu.
45 Ammaa si golloowo oon wi'ii ley ɓernde mum
joomum oon ɓooyii wartaay, de fuɗɗi ina fiya
maccuɓe e horɓe, ina nyaama ina yara ina suloo,
46 ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo
o anndaa e wakkati mo o miilaaki. Joomiiko
oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo
hakkunde ɓe ngoondinaay.
47 Golloowo anndudo ko joomum yiɗi, de segi-
laaki, gollaay ko joomum yiɗi fu, fiyete ɓoggi
keewɗi.
48 Kaa mo anndaa ko joomum yiɗi, de waɗi
ko jeyi fiyeede, fiyete ɓoggi seeɗa. Kokkaaɗo ko
ɗuuɗi, yamete ko ɗuuɗi. Kalfinaaɗo ko heewi,
yamete ko ɓuri heewde.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimɓe (Matta 10.34-36)

49 —Mi warii faa mi faɗɗa yiite e leydi ndi. Miɗo
heppi nge huɓɓa law!
50 Ina woodi lootagal batisima naawngal ngal
looteteemi. Miɗo torroo faa ɗum tabita!
51 Oɗon miiloo wo jam ngardumi adunaaru
naa? Wanaa! Miɗo wi'a on: ko ngardumi dey, wo
senndude.
52 Gilla joonin yimɓe njoyo wonduɓe ley wuro
wooto ceedan, tato kabdan e ɗiɗo, ɗiɗo kabdan e
tato.
53 Baaba habdan e ɓiyum gorko, ɓiɗɗo gorko du
habdan e bammum, inna habdan e ɓiyum debbo,
ɓiɗɗo debbo du habdan e inna muuɗum, esiyo

debbo habdan e dee ɓiyum, dee ɓiɗɗo du habdan e esum debbo.

Haala senndude wakkatiiji
(Matta 16.2-3)

54 Iisaa wi'i jama'aaje ɗeen katin:
—Si on nji'ii ruulde ina yuura gorgal tan, on mbi'an nde toɓan. Laatorto hono noon du.
55 Si henndu horɗoore wifii, on mbi'an wulan jaw. Ɗum laatorto noon du.
56 Onon munaafiki'en! Oɗon mbaawi senndude alhaali leydi e kammu. Ko waɗi de on mbaawaa senndude alhaaliiji jamaanu o?

No neɗɗo haaniri rewritinde e gondo muuɗum
(Matta 5.25-26)

57 Ko waɗi on mbaawaa annditande ko'e mon ko fonnditii?
58 Si aɗa yaada e kabdo maa faa cardowon, fila rewritinde e makko gilla e dow laawol, taa o yaare to carotooɗo, de carotooɗo oon hokke doomoowo kasu, de doomoowo oon du udde ley kasu.
59 Miɗo haalane: abada a wurtataako, si a yoɓaay ko ndeweteɗaa ɗuum faa laaɓi.

13

Haala tuubugol e halkugol

1 Wakkati oon, woɓɓe ngari kaalani Iisaa ko hewtii Galilinkooɓe woɓɓe. Ɓe mbi'i Pilaatu* jillundurii yiiyam maɓɓe e yiiyam sadakaaji maɓɓe.
2 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Yalla oɗon miiloo kamɓe ɓuri luttude diina e Galilinkooɓe heddiiɓe ɓeen fuu naa? Oɗon miiloo wo saabe ɗuum waɗi de ɓe torriraa noon naa?

* **13:1** Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

3 Miɗo haalana on: wanaa noon. De si on
tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.
4 Oɗon miccoo yimɓe sappo e njetto ɓe suudu
Silowam toowndu nduun saami dow muɓɓen faa
maayi ɓeen. Yalla oɗon miiloo kamɓe ɓuri yimɓe
Urusaliima fuu junuuba naa?
5 Miɗo haalana on: wanaa noon. De si on
tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

6 Ndeen o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:

—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa neɗɗo
gomma. O wari ɓorude ki, de o tawraay ki fay
huunde.
7 O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii woni duuɓi
tati miɗo wara filaade ɓiɓɓe yibbi ki, de mi tawaay.
Soppu ki! Ko waɗi iki itta semmbe leydi ndi?»
8 Golloowo oon wi'i mo: «Joomam, accu ki ɗo faa
mawuuri. Ɗo e ndeen, mi reman mi fiiltina ki, mi
watta birgi.
9 Ina hasii ki riman ɗo e mawuuri. Si ki rimaay
du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

10 Nyannde fowteteende gomma, Iisaa ina waa-
joo ley suudu waajordu wooturu.
11 Debbo gomma mo ginnaaru nyawni ko waɗi
duuɓi sappo e jeetati ina tawaa ɗoon. O turiiɗo tan,
o waawaa dartaade fey.
12 Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen, noddi mo, wi'i
mo:

—Banndam debbo, a daɗii nyawu maa ngu.

13 Iisaa yowi juuɗe mum dow makko, de
wakkati gooto o dartii cet, imo yetta Laamɗo.

14 De hooreejo suudu waajordu nduun na mettaa ko Iisaa danni goɗɗo nyannde fowteteende ɗuum, wi'i yimɓe ɓeen:
—Balɗe jeegom jeyɗe golleede ina ngoodi. E ley balɗe ɗeen kaanɗon warude ndanneɗon, wanaa nyannde fowteteende.
15 Iisaa jaabii mo, wi'i:
—Onon munaafiki'en! Wanaa mono e mooɗon fuu ina haɓɓita ngaari muuɗum naa araawa muuɗum nyannde fowteteende yarnowa ɗum naa?
16 Debbo o wo taan Ibrahiima, mo Seyɗaani haɓɓiri duuɓi sappo e jeetati. Wanaa imo jeyi haɓɓiteede nyannde fowteteende naa?
17 Nde o haalannoo ɗum ndeen, wayɓe mo ɓeen fuu cemti. De jamaa oon fuu ina ceyii e dow kaayeefiiji ɗi o waɗata ɗiin.

Banndol haala gabbel pamarel
(Matta 13.31-32, Marku 4.30-32)

18 Iisaa wi'i:
—Noy laamu Laamɗo wa'i? Ɗume nanndinammi ɗum?
19 Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neɗɗo hooyi, aawi ley sardiŋe muuɗum. Aawdi ndiin fuɗi, laatii lekki faa pooli piirooji nyiɓi cuuɗi muɓɓen e licce makki.

Banndol haala rabilla
(Matta 13.33)

20 O wi'i katin:
—Ɗume nanndinammi e laamu Laamɗo?
21 Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirɗe conndi tati mawɗe faa ɗum fuu ɗum ɓuufi.

Haala dammbugal paaɗungal
(Matta 7.13-14, 21-23)

22 Iisaa ina rewa ley galluuje e ley gure fuu, ina
waajoo, ina fonndii Urusaliima.
23 Neɗɗo gomma yami mo:
—Joomam, yimɓe seeɗa tan kisata naa?
O wi'i ɓe:
24 —Ndurwee naatiron dammbugal paaɗungal
sabo miɗo wi'a on: heewɓe tefan naatude, de
kunngoo.
25 Si jom galle oon ummake, sokii dammbugal
muuɗum, tawi onon oɗon keddii yaasin, oɗon
calmina, oɗon mbi'a: «Joomii amin, omtan min»,
ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyaɗon!»
26 Ndeen, on puɗɗan wiide: «Min nyaamdii e
maa, min njardii e maa, a waajake dow laabi
amin.»
27 Ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeyaɗon.
Mboɗɗee kam, onon waɗooɓe ko boni!»
28 On mboyan, on nyeryunduran nyiiye nde
nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kam'en
e annabaaɓe fuu ley laamu Laamɗo, tawa onon on
faɗɗaaɓe yaasin.
29 Yimɓe yuuran lettugal e gorgal, horɗoore e
soɓɓiire, njooɗoo nyaamda ley laamu Laamɗo.
30 Goonga ni, sakitiiɓe woɓɓe ardoto, ardiiɓe
woɓɓe du cakitoto.

No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Matta 23.37-39)

31 Wakkati oon, Farisa'en woɓɓe ngari, mbi'i mo:
—Dillu ɗo, njahaa e yaadu maa, sabo Hirudus
kaananke oon ina muuyi warude ma.
32 O wi'i ɓe:

—Njehee mbi'owee baagayel ngeel: «Ndaar, mi riiwan ginnaaji, mi dannan nyawɓe hannden e jaango. De nyannde tataɓerde mi yottinan golle am.
33 Ammaa ina tilsi mi yaha hannden e jaango e faɓɓi-jaango, sabo annabaajo haanaa maayde si wanaa ley Urusaliima.»
34 Kay Urusaliima, Urusaliima! Aɗa wara annabaaɓe, aɗa warda nulaaɓe to maa kaaye! Kile keewɗe njiɗumi hawrundurde ɓiɓɓe maa hono no cofal hawrundurta coppi muuɗum ley bippeele muuɗum ni. De on njaɓaay.
35 Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon. Miɗo wi'a on: on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii garɗo e dow innde Joomiraaɗo!»†

14

No Iisaa danniri gorko ɓuutuɗo

1 Nyalaande fowteteende gomma, Iisaa naatii suudu hooreejo Farisa'en gooto faa nyaama. Wonɓe toon ɓeen ina taykoo mo.
2 Gorko ɓuutuɗo ina tawaa yeeso makko ɗoon.
3 Iisaa haaldi e jannginooɓe Tawreeta e Farisa'en, wi'i ɗum'en:
—Dannude nyawɗo nyalaande fowteteende, ina dagii naa dagaaki?
4 De ɓe keddii iɓe ndeyyinii. Iisaa tuggi nyawɗo oon, danni ɗum, de yoppi ɗum dilli.
5 Ndeen o wi'i ɓe:

† **13:35** Jabuura 118.26.

—Moy e moodon ɓiyum naa ngaari mum saa-
mata ley ɓunndu de hunngoo wurtinde ɗum law
law, fay si ɗum nyalaande fowteteende?
6 Ɓe kunngii jaabaade fay huunde e dow ma-
jjum.

Haala suɓaade joonnde e noddude yimɓe

7 Wakkati Iisaa yi'i noddaaɓe ɓeen ina cuɓoo
nokkuuje ɓurɗe teddude, o banndani ɓe, o wi'i:
8 —Si a noddaama ɓangal fu, taa jooɗa e joonnde
ɓurnde teddude. Sabo ɓurɗo ma teddude ina
waawi warude,
9 de nodduɗo ma oon wara, wi'e: «Hokku ooɗo
jooɗorgal ngal!» Ndeen a semtan, kooyaa joonnde
ɓurnde leeyude ndeen.
10 Ammaa si a noddaama ɓangal fu, njooɗoɗaa
to leeyi, faa nodduɗo ma oon wara, wi'e: «Yigoo
am, hewtu dow to wooɗi toon!» Ndeen, ɗum
laatante teddeengal yeeso jooɗodiiɓe maa ɓeen
fuu.
11 Sabo mawninkiniiɗo fuu, leeyinte,
leeyinkiniiɗo du teddinte.
12 O wi'i nodduɗo mo oon du:
—Si aɗa nodda yimɓe mbottaari naa hiraande,
taa noddu yigiraaɓe naa banndiraaɓe naa saki-
raaɓe naa hoddiiɓe maa jogiiɓe jawdi. Hasii ɓe
nodditete de ɗum laatoo njobdi maa.
13 Jonkaa si a waɗii weltaare fu, noddaa talkaaɓe
e woyɓe e bonnguuɓe e wumɓe.
14 Ndeen, a barkinte, sabo ɓeen ngalaa ko
njoɓire. A yoɓete nyannde dartiiɓe ummintinaa.

Banndol dow weltaare
(Matta 22.1-10)

15 Gooto e nyaamooɓe ɓeen, nde nannoo haala
ka ndeen, wi'i mo:
—Barke woodanii nyaamoowo ley laamu
Laamɗo.
16 Iisaa wi'i mo:
—Gorko gomma waɗii nyaamdu mawndu,
noddi yimɓe faa heewi.
17 Wakkati nyaamdu nduun segilinoo fu, o neli
maccuɗo makko to yimɓe ɓeen, wi'a: «Ngaree,
nyaamduuji ɗiin cegilaama.»
18 Ɓe fuu, ɓe puɗɗi saloraade gooto gooto. Goɗɗo
maɓɓe wi'i: «Mi soodii ngesa, ina tilsi mi yaha mi
ndaarowa nga, miɗo ŋaare njaafoɗaa kam.»
19 Goɗɗo du wi'i: «Mi soodii ga'i demooji sappo.
Mi yahan mi ndaarowa ɗi, miɗo ŋaare njaafoɗaa
kam.»
20 Goɗɗo katin wi'i: «Mi ɓaŋuɗo kesum, ɗuum
waɗi de mi heɓataa warude.»
21 Maccuɗo oon warti, haalani ɗum joomum.
Oon ɓerni, wi'i mo: «Yahu law ley nokkuuje e dow
laabi ngalluure nde, ngaddaa talkaaɓe e woyɓe e
wumɓe e bonnguuɓe.»
22 Maccuɗo oon warti, wi'i: «Joomam, ko mbiiɗaa
ɗuum fuu waɗaama, de faa joonin nokkuure ina
heddii.»
23 Ndeen joomiiko oon wi'i mo: «Yahu dow laabi
jaajuɗi e paaɗuɗi, ndoolɗaa yimɓe ngara naata, faa
suudu am ndu heewa.
24 Sabo miɗo wi'a on: fay gooto e ɓe noddunoomi
ɓeen meeɗataa nyaamdu am ndu.»

No neɗɗo laatortoo taalibaajo Iisaa (Matta 10.37-38)

25 Yimɓe heewɓe ina njaada e Iisaa. O hucciti e maɓɓe, o wi'i ɓe:
26 —Garɗo to am fuu, sanaa mi ɓurana ɗum
bammum e inna muuɗum e jom suudu muuɗum
e sukaaɓe muuɗum e minyiraaɓe mum e mawni-
raaɓe mum, mi ɓurana ɗum fay hoore muuɗum.
Si wanaa noon fu, joomum waawaa laataade taal-
ibaajo am.
27 Katin du, mo wakkaaki leggal muuɗum
palaangal de jokki kam fuu, waawaa laataade
taalibaajo am.*
28 Si won muuyɗo e mooɗon nyiɓude suudu
toowndu, wanaa joomum jooɗoto tafon, hiisoo ko
haajaa, de ndaara yalla na jogii ko tannyata ndu
naa?
29 Si wanaa noon, si joomum joyyinii de
waawaay tannyude, jiiɗo ndu fuu jalan ɗum,
30 wi'a: «Neɗɗo o fuɗɗii nyiɓude, de hunngii
tannyude!»
31 Katin, si kaananke yehii faa habdowa e
kaananke goɗɗo, wanaa o jooɗoto tafon o fon-
nda yalla worɓe makko ujunaaje sappo ɓeen
ina mbaawi habdude e jogiiɗo worɓe ujunaaje
noogayo?
32 Si tawii o waawaa, o nulan yimɓe to joomum
gilla ɓattaaki, faa jam waɗa hakkunde maɓɓe.
33 Hono noon, fay gooto mooɗon waawaa
laataade taalibaajo am si yoppaay ko jogii fuu.

(Matta 5.13, Marku 9.50)

34 Lamɗam ina wooɗi, ammaa si ɗam selii lam-
sude, ɗume lamsinta ɗam katin?

---

* **14:27** Ndaaree Lukka 9.23.

35 Walaa fuu ko ɗam nafata, wanaa e leydi,
wanaa e birgi. Ɗam faɗɗete yaasin.
Jom nowru nanooru fuu, nana.

15

Banndol dow mbaalu lallungu (Matta 18.12-14)

1 Nanngooɓe lampo e luttuɓe woɓɓe fuu ina
ɓadii mo faa kettindanoo mo.
2 Farisa'en e jannginooɓe Tawreeta ina ŋormoo,
ina mbi'a:
—Gorko o ina jaɓɓoo luttuɓe, ina nyaamda e
muɓɓen!
3 Ndeen o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:
4 —Si gooto mooɗon ina jogii baali hemre, de
ngootu lalli, wanaa yoppan capanɗe jeenay e
jeenay ɗiin fuu ley ladde, de filowoo lallungu
nguun faa yiita ɗum naa?
5 Si o yiitii ɗum fu, o towiran ɗum seyo.
6 Nde o warti galle makko fuu, o noddan yigi-
raaɓe makko e hoddiiɓe makko, o wi'a ɗum'en:
«Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbaalu am lal-
lunoongu.»
7 Miɗo haalana on: hono noon seyo laatortoo
dow kammuuli si luttoowo gooto tuubii. Ingo
ɓuri seyo capanɗe njeenayo e njeenayo dartiiɓe ɓe
kaajaaka tuubude.

Banndol dow mbuuɗu cardi lallungu

8 —Katin du, si debbo ina jogii buuɗi cardi sappo,
de ngootu lalli fu, wanaa o huɓɓan lampal, o fiisoo
galle oon, o filoroo hakkillo faa o yiita ɗum naa?

9 Nde o yiiti ɗum fu, o hawrunduran yigiraaɓe
makko e hoddiiɓe makko, o wi'a: «Ceyodee e am,
sabo mi yiitii mbuuɗu am lallunoongu.»
10 Miɗo haalana on: hono noon maleyka'en
Laamɗo ceyortoo, si luttuɗo gooto tuubii.

Banndol dow ɓiɗɗo majjuɗo

11 Iisaa wi'i katin:
—Gorko gomma ina woodunoo ɓiɓɓe worɓe ɗiɗo.
12 Minyiiwo oon wi'i bammum: «Baaba, hokkam
ngeɗu am e jawdi ndi.» Ndelle, baabiiko oon fecci
jawdi muuɗum ndiin hakkunde maɓɓe.
13 Faa waɗi balɗe seeɗa, minyiiwo oon hawrun-
duri ko jogii fuu, dilli, yehi leydi mboɗɗundi. Toon
o bonniri ngeɗu makko nguun fuu e fijirde.
14 Nde o hantunoo ndi fuu ndeen, rafo bonngo
waɗi e leydi ndiin, o fuɗɗi tampude.
15 O yehi o takkowii e gorko jeyaaɗo e leydi
ndiin. Oon nuli mo gese mum faa o duranowa
ɗum girooji muuɗum.
16 Imo muuyi nyaamude fay nyaamdu girooji
ɗiin, ammaa fay gooto hokkataa mo.
17 Ndeen hakkillo makko warti, o wi'i e hoore
makko: «Gollanooɓe baaba am nyaaman faa
kedda, inani kam ɗo, miɗo maaya rafo.
18 Mi ummoto, mi hoota to baaba am, mi wi'a
ɗum: Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi
toonyake ma aan du,
19 mi haandaa e fay wi'eede ɓiya katin. Ndelle,
jogoram hono wo mi gooto e gollooɓe maa ɓeen!»
20 Jonle o ummii, o fonndii to baabiiko. Gilla imo
woni to woɗɗi, baabiiko oon haccii mo, yurmii mo
sanne, doggi, gorfi mo, muccii mo.

21 Ɓiɓɓo oon wi'i mo: «Baaba, mi toonyake jom
kammuuli, mi toonyake ma, mi haandaa e fay
wi'eede ɓiya katin!»
22 De baabiiko oon wi'i maccuɓe muuɓum: «Ka-
ree, ngaddowee saaya ɓurka fuu woodde ɓornon
mo! Ngatton hootonnde e honndu makko, ngat-
ton paɗe e koyɗe makko.
23 Ngaddon ngaari payndi du, kirson ɓum faa
nyaamen, mbeltoɗen!
24 Sabo ɓiyam o, o maaynooɗo de o ummitii, o
majjunooɗo de o yiitaa.» Nii ɓe puɓɓiri weltaare.
25 Wakkati oon, ɓiɓɓo mawniiwo oon ina woni
ley ngesa. Nde wartannoo faa ɓadii wuro ndeen,
nani jimi fijo e dippaali.
26 O noddi gooto e gollooɓe ɓeen, o yami ɓum ko
woni duko ko.
27 Oon wi'i mo: «Minya oon warti de bammaa
hirsani mo ngaari payndi, sabo o wartii, imo
reenii.»
28 Ndeen mawniiwo oon tikki, salii naatude
galle oon. Baabiiko oon wurtii, ina sura mo faa o
naata.
29 O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar, duuɓi
keewɗi miɗo gollane, fay nde wootere mi salaaki
yamiroore maa. Ammaa ɓum e laataade fuu,
abada a hokkaay kam miin kaa fay damngel faa
mi weltodoo e yigiraaɓe am.
30 De ɓiya nyaamruɗo jawdi maa e rewɓe fijooɓe
oon kaa, ko warti, a hirsanii ɓum ngaari payndi.»
31 Baabiiko wi'i mo: «Ɓinngel am, abada enen
ngondi, ko njeymi fuu, wo aan jeyi.
32 Ina haani ceyoɗen, mbeltoɗen. Sabo minya
oon, o maaynooɗo de o ummitii, o majjunooɗo de

o yiitaa.»

16

Banndol dow howruujo caruɗo

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen katin:
—Jom jawdi gomma halfiniino howruujo
muuɗum jawdi. O haalanaa howruujo oon ina
bonna jawdi makko.
2 O noddi ɗum, o wi'i: «Ko nanumi e maaɗa ɗuum
wo ɗume? War, hiisa ko kalfinaɗaa ɗuum, sabo a
waawaa halfineede katin.»
3 Howruujo oon wi'i e hoore muuɗum: «Noy
ngaɗammi? Sabo joomam ittan kam e golle. Mi
walaa semmbe remude, miɗo semta ŋaaraade.
4 Ayyo! Miɗo anndi no ngaɗammi, faa yimɓe
njaɓɓitoo kam e ley cuuɗi muɓɓen si mi ɓortaama
golle.»
5 Jonle o noddi ɓe joomiiko rewata nyamaale
ɓeen, gooto gooto. O wi'i arandeejo oon: «Noy foti
joomam rewete?»
6 Oon wi'i mo: «Paali hemre nebbam ndewe-
teemi.» Howruujo oon wi'i mo: «Hooyu talkuru
maa nyamaale, hara, jooɗa mbinndaa capanɗe
joy.»
7 O wi'i goɗɗo katin: «Aan le, noy foti
ndeweteɗaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji alkama
hemre.» O wi'i oon: «Hooyu talkuru maa
nyamaale, mbinndaa bootooji capanɗe jeetati.»
8 Jom howruujo oonyiiɗo oon mani ɗum saabe
yoyre muuɗum. Sabo yimɓe adunaaru ɓeen ɓuri
yimɓe annoora gollirde yoyre hakkunde muɓɓen.

9 Miin, miɓo wi'a on: Pilanee ko'e mon yigiraaɓe,
piloree ɓe jawdi adunaaru faa nde ndi hantii fu,
njaɓɓiteɓon ley nguurndam nduumiiɓam.
10 Koolniiɓo e ko famɓi, hoolnoto e ko mawni du.
Mo laamnaay ko famɓi, laamnataa ko mawni du.
11 Ndelle, si on kollaay hoolaare e jawdi
adunaaru ndi, moy halfinta on jawdi
ngoongalaari ndiin?
12 Katin du si on kollaay hoolaare e jawdi
njananndi, moy hokkata on ko njeyɓon ɓuum?
13 Maccuɓo fay gooto waawaa gollande joomi-
raaɓe ɓiɓo. Sabo wanyan gooto, de yiɓa keddiiɓo
oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa
keddiiɓo oon. On mbaawaa gollande Laamɓo e
jawdi fuu nde wootere.

(Matta 11.12-13, 5.18, 31-32)

14 Farisa'en, yiɓuɓe ceede ɓeen, ina kettindii
ɓum fuu, ina njala mo.
15 Iisaa wi'i ɓe:
—Onon le, oɓon moyyina ko'e mooɓon yeeso
yimɓe, ammaa Laamɓo ina anndi ɓerɓe mon.
Sabo ko yimɓe teddinta ɓuum, ina nyiddinii to
Laamɓo.
16 Tawreeta e annabaaɓe ina ngoodunoo faa
warude wakkati Yaayaa. Gilla e Yaayaa Kabaaru
Lobbo laamu Laamɓo ina ɓanginee. Mono fuu ina
durwa naatude ley maggu.
17 Ammaa e noon fu, timmugol kammu e
leydi ɓuri hoyude diina ittude toɓɓel gootel e ley
Tawreeta oon.
18 Neɓɓo fuu ceruɓo deekum de ɓaŋi goɓɓo,
jeenii. Katin du neɓɓo fuu ɓaŋuɓo debbo ceeraaɓo,
jeenii.

Banndol dow jom jawdi e Laajaru

19 —Ina woodunoo gorko gomma jom jawdi
ɓornotoodo kaddule bodeeje daatude, buurduɗo
nyannde fuu e weltaare e mbelirka.
20 Talkaajo gomma keewɗo ɓuuye, bi'eteeɗo
Laajaru, ina fukkoo dammbugal galle makko.
21 Imo muuynoo nyaamude kedde jom jawdi
oon. Fay dawaaɗi ina ngara ina metta ɓuuye
makko ɗeen.
22 Talkaajo oon maayi, maleyka'en njaari ɗum
faa to Ibrahiima. Jom jawdi oon kam du maayi,
uwaa.
23 Ley nokkuure maayɓe imo torroo, o ɓanti gite
makko, o haccii Ibrahiima to woɗɗi, Laajaru ina
woni ɗakkol muuɗum.
24 O yeewnii o wi'i: «Baaba am Ibrahiima,
yurmam, nulu Laajaru, suuwa hoore honndu
muuɗum ley ndiyam, de wara feewnana kam
ɗemngal am. Sabo mi torrake sanne ley yiite nge.»
25 Ammaa Ibrahiima wi'i: «Ɓinngel am, miccita a
heɓii kulle lobbe e ley nguurndam maaɗa, Laajaru
kaa wo bone tan heɓi. Joonin, kanko o heɓii
hinneede ɗo, de aan torroɗaa.
26 Ko ɓuri ɗum du fuu, luggere mawnde woni
hakkunde amin e mooɗon. Ndelle si won yiɗuɓe
yuurude to amin njaha to mooɗon, naa yuurude to
mooɗon ngara to amin, tawan mbaawaa.»
27 Jom jawdi oon wi'i: «Ndelle baaba, miɗo
nyaage, nulu Laajaru suudu baaba am,
28 sabo miɗo woodi sakiraaɓe worɓe njoyo, faa o
gongina ɓe taa ɓe ngara e nokku torra o.»
29 Ammaa Ibrahiima wi'i mo: «Iɓe njogii haala
Muusaa e haalaaji annabaaɓe, accu ɓe kettin-

danoo ɗi.»
30 O jaabii ɗum: «Wanaa noon, baaba am Ibrahiima! De si goɗɗo yuurii hakkunde maayɓe yehi to maɓɓe fu, ɓe tuuban.»
31 Ibrahiima wi'i mo: «Si ɓe kettindanaaki Muusaa e annabaaɓe, fay si goɗɗo ummitii e maayɓe, ɓe ngoondintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede
(Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

1 Iisaa wi'i taalibaaɓe muuɗum ɓeen:
—Sikke walaa ko fergata yimɓe faa luttina ɗum'en waran, ammaa bone woodanii laatiiɗo sabaabu majjum.
2 Hayre teddunde haɓɓee e daande joomum faɗɗee ley maayo manngo, ɗum ɓuri woodde diina luttinde gootel e cukaloy koy.
3 Kaybee ko'e mooɗon: si sakiike maa luttii, pelaa ɗum. Si tuubii, njaafoɗaa ɗum.
4 Si o toonyake ma kile jeɗɗi e ley nyalooma gooto, de o warti to maa kile jeɗɗi imo tuubane, njaafoɗaa mo.

Haala goondinal e ɗowtanaade

5 Nulaaɓe ɓeen mbi'i Iisaa:
—Beydan min goondinal.
6 Iisaa jaabii, wi'i:
—Si goondinal mooɗon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii lekki kiiɗo ɗoofoo, darowoo ley maayo, ki jaɓanan on.
7 Moy e mooɗon maccuɗo muuɗum demoowo naa duroowo yuurata ladde, warta, de wi'a ɗum: «Hara jooɗa, nyaamu»?

8 Walaa! A wi'an mo: «Waɗanam nyaamdu,
haɓɓa kaddule maa de ngollanaa kam faa mi
nyaama mi yara, de sakitoo aan du nyaamaa
njaraa.» Wanaa noon worri naa?
9 Yalla a yettan maccuɗo oon saabe waɗii ko
njamirɗaa ɗuum naa?
10 Onon du hono noon. Si on ngaɗii huunde fuu
ko njamiraɗon, mbi'ee: «Min maccuɓe tan, ko min
njeyi waɗude ni min ngaɗi.»

No Iisaa danniri seppinɓe sappo

11 Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndeen, rewi
hakkunde leyɗe Samariya e Galili.
12 O wari faa o naata wuro wonngo, de seppinɓe
sappo ngari to makko, ndarii to toowti,
13 yeewnii, mbi'i:
—Iisaa, joomii amin, yurma min!
14 Nde o yiinoo ɓe ndeen, o wi'i ɓe:
—Njehee, kollowee ko'e mon almaami'en ɓeen.
E ley yaadu maɓɓe nduun ɓe cellinaama.
15 Gooto maɓɓe, nde yi'unoo daɗii ndeen, yeccii,
ina teddina Laamɗo e daande toownde.
16 O sujidi e leydi ɗakkol koyɗe Iisaa, imo yetta
ɗum. Oon wo Samariyanke.
17 Iisaa jaabii, wi'i:
—Wanaa sappo ɓeen fuu ndaɗii naa? Toy
njeenayo ɓeen le ngoni?
18 Ndelle walaa fuu jecciiɗo faa teddina Laamɗo
si wanaa janano o naa?
19 Ndeen, o wi'i gorko oon:
—Umma, yahu, goonɗinal maa dannii ma.

Haala maandeeji garol laamu Laamɗo
(Matta 24.23-28, 37-41)

20 Farisa'en ɓeen yami Iisaa ndey laamu Laamɗo
warata. O jaabii ɓe, o wi'i:
—No laamu Laamɗo wardata noon, yi'ataake.
21 Fay gooto waawaa wiide inani ɗum naa
inana ɗum, sabo anndee, laamu Laamɗo ina woni
hakkunde mooɗon.
22 Ndeen o wi'i taalibaaɓe makko:
—Wakkati waran mo muuyoton yiide fay nyan-
nde wootere e ley nyalaaɗe Ɓii Neɗɗo, de on
nji'ataa.
23 On mbi'ete: «inani o to» naa «inani o ga», de taa
njehee, taa njokkee ɓe.
24 Sabo hono no mayyere yaynirta illa hoore
kammu ɗo faa yaade hoore kammu to, hono noon
Ɓii Neɗɗo laatortoo nyannde gartol muuɗum.
25 Ammaa ko artii ɗum, ina tilsi o torree torraaji
keewɗi, yimɓe jamaanu o du caloto mo.
26 Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu oon,
noon du nyalaaɗe Ɓii Neɗɗo laatortoo:
27 yimɓe ina nyaama, ina njara, ina ɓaŋa, ina
ɓaŋee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. De
ilam tuufaandu ɗaam wari, halki ɓe fuu.
28 Laatoto hono no wakkati Luudu noon du,
yimɓe ina nyaama, ina njara, ina cooda, ina
conna, ina aawa, ina nyiɓa.
29 Ammaa nyannde nde Luudu wurtinoo
Sodoma ndeen, Laamɗo tomni yiite e sitti,* halki
ɓe fuu.
30 Hono noon nyannde ɓangugol Ɓii Neɗɗo du
laatortoo.
31 Nyannde ndeen, si neɗɗo ina woni dow su-
udu, de gineeji mum ina ngoni ley suudu fu, taa

* **17:29** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luuɓa.

wi'a jippanto ɗi. Tawaaɗo ngesa du, taa yeccoo faa hooya ko woni ley wuro.
32 Miccitee dee Luudu oon.
33 Neɗɗo fuu piliiɗo reenude yonki muuɗum, mursan ki, de neɗɗo fuu mursuɗo ki, reenan ki.
34 Miɗo haalana on: ley jemma oon, yimɓe ɗiɗo fukkodiiɓe dow sekko wooto, gooto muɓɓen hooyete, de gooto yoppee.
35 Rewɓe ɗiɗo undooɓe, gooto muɓɓen hooyete, de gooto yoppee. [
36 Worɓe ɗiɗo wonɓe ley ngesa ngoota, gooto muɓɓen hooyete, de gooto yoppee.]†
37 Taalibaaɓe ɓeen njaabii, mbi'i mo:
—Joomii amin, toy ɗum waɗata?
O wi'i ɓe:
—To ko saaɗi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

18

Banndol dow carotooɗo oonyiiɗo

1 Iisaa banndani ɓe banndol faa hollita ɓe ina tilsi ɓe keddodoo e du'aare, taa ɓe njoppa saabe tampiri.
2 O wi'i:
—Ina woodunoo e wuro gomma carotooɗo mo hulataa Laamɗo, yaagataako fay gooto.
3 Debbo mo gorum maayi ina woni ley wuro ngoon, ina wara to carotooɗo oon, ina wi'a: «Saranam hakkunde am e kabdo am.»
4 Carotooɗo oon jaɓaay faa ɓooyi. De sakitii o wi'i e hoore makko: «Fay si taweede mi hulataa Laamɗo mi yaagataako fay gooto du,

† **17:36** E ɗereeji ɓooyɗi, goɗɗi ngalaa aaya 36.

5 sabo debbo o na torra kam, mi saranto mo, faa
o sela warude imo sukka noppi am.»
6 Caggal ɗuum Iisaa wi'i:
—On nanii ko carotooɗo bonɗo oon wi'i naa?
7 De wanaa Laamɗo na walla suɓaaɓe muuɗum
wullitotooɓe ɗum jemma e nyalooma ɓeen fuu faa
ɓe keɓa sariya maɓɓe naa? O jaabataako ɓe law
naa?
8 Miɗo haalana on: o saranto ɓe law. Am-
maa wakkati Ɓii Neɗɗo wartowi, yalla o tawan
goonɗinɓe mo ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nanngoowo lampo

9 Iisaa banndani yimɓe jogoriiɓe ko'e muɓɓen
wo dartiiɓe de njawi woɓɓe, haalani ɓe banndol
ngol, wi'i:
10 —Worɓe ɗiɗo naati suudu dewal mawndu faa
ngaɗa du'aare. Gooto wo Farisaajo, gooto du wo
nanngoowo lampo.
11 Farisaajo oon darii ina du'oroo ley ɓernde
muuɗum hono ni: «Laamɗo, mi yettii ma ko mi
nanndaay e yimɓe woɓɓe laatiiɓe wuyɓe e bonɓe
e jeenooɓe, e hono nanngoowo lampo o du.
12 Miɗo suumoo e ley jeɗɗiire fuu kile ɗiɗi, miɗo
itta jakka e huunde fuu ko keɓumi.»
13 Nanngoowo lampo oon darii to toowti, su-
usaay fay tiggitaade kammu, ina guɓɓoo ɓerndem,
na wi'a: «Laamɗo yurmam, mi jom hakke.»
14 Miɗo wi'a on: kanko hooti wo o jaafaaɗo,
wanaa ooto. Sabo mawninkiniiɗo fuu leeyinte,
leeyinkiniiɗo du toownete.

No Iisaa barkiniri cukaloy
(Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)

15 Ina woodi waddooɓe to Iisaa cukaloy, faa o
meema koy. Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo ɗum
ndeen, ina ndukana yimɓe ɓeen.
16 Ammaa Iisaa noddi koy, ina wi'a:
—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy,
sabo wo nanndu ɓe e makkoy ɓeen njeyi laamu
Laamɗo.
17 Goonga kaalanammi on: mo jaɓiraay laamu
Laamɗo hono no cukalel ni fuu, naatataa ɗum!

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi (Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)

18 Gooto ley hooreeɓe Alhuudiyankooɓe yami
mo, wi'i:
—Moodibbo lobbo, ɗume kaanumi waɗude faa
mi heɓa nguurndam nduumiiɗam?
19 Iisaa wi'i mo:
—Ko waɗi de aɗa noddira kam lobbo? Lobbo
walaa si wanaa gooto, oon woni Laamɗo.
20 Aɗa anndi jamirooje: «Taa jeenu, taa waɗu
war-hoore, taa wujju, taa seeda fewre, teddin inna
maa e bammaa.»*
21 Hooreejo oon jaabii, wi'i:
—Miɗo hayba ɗum fuu gilla e cukaaku am.
22 Nde Iisaa nannoo ɗum ndeen, wi'i mo:
—Huunde wootere heddanii ma tafon: sonnu ko
njogiɗaa ɗuum fuu, kokkaa ceede ɗeen talkaaɓe.
Ndeen, a heɓan mbarjaari dow kammu. De
ngaraa, njokkaa kam.
23 Nde o nannoo ɗum ndeen, o sunii, sabo wo o
jom jawdi keewndi.
24 Iisaa ndaari mo, wi'i:

---

* **18:20** Wurtagol 20.12-16.

—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley laamu Laamɗo ina tiiɗi koy!

25 Si goonga, ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamɗo.

26 Hettindaniiɓe mo ɓeen mbi'i:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

27 Iisaa jaabii:

—Ko yimɓe mbaawaa ɗuum, Laamɗo kaa na waawi.

28 Ndeen Piyeer wi'i:

—Ndaar, minen min njoppii ko min njogii ɗuum fuu, min njokkii ma.

29 O wi'i ɓe:

—Goonga kaalanammi on: joppuɗo wuro muuɗum, naa deekum, naa sakiraaɓe muuɗum, naa saaraaɓe mum, naa sukaaɓe mum saabe laamu Laamɗo,

30 heɓan ɗum kile keewɗe e wakkati mo ngonɗen e muuɗum joonin o, heɓan nguurndam nduumiiɗam e ley wakkati garoowo oon du.

No Iisaa ɓanginiri katin maayde muuɗum e iirtagol muuɗum

(Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)

31 Iisaa noddi taalibaaɓe muuɗum sappo e ɗiɗo ɓeen, wi'i ɗum'en:

—Inani eɗen njaha Urusaliima. Ko annabaaɓe mbinndunoo e dow Ɓii Neɗɗo ɗuum fuu, tabitan.

32 Sabo o wattete e juuɗe ɓe nganaa Alhu-udiyankooɓe, ɓe njalnoroo mo, ɓe torra mo, ɓe tutta dow makko,

33 ɓe piya mo dorri, ɓe mbara mo. De nyannde tataɓerde, o ummitoto.

34 Taalibaaɓe ɓeen paamaay haala kaan fes.
Maanaa makka na suuɗanii ɓe, ɓe annditaay ko o
haali ɗuum.

No Iisaa wumtiniri bumɗo
(Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)

35 Nde Iisaa ɓattinoo Yeriko ndeen, tawi bumɗo
ina jooɗii ɗakkol laawol ngool, ina garbina.
36 O maati jamaa ina faltoo, de o yami ɗum wo
ɗume.
37 Ɓe mbi'i mo:
—Iisaa mo Nasaraatu faltotoo.
38 O yeewnii, o wi'i:
—Iisaa, taan Daawda, yurmam!
39 Ardiiɓe ɓeen ina njawana mo faa o deyyinoo.
Ammaa o ɓeydi yeewnaade sanne, imo wi'a:
—Taan Daawda, yurmam!
40 Iisaa darii yamiri ɓe ngadda mo to muuɗum.
Nde o ɓattinoo ndeen, Iisaa yami mo:
41 —Ɗume njiɗɗaa mi waɗane?
O wi'i:
—Joomam, mi wumta!
42 Iisaa wi'i mo:
—Wumtu, goonɗinal maa dannii ma.
43 Wakkati gooto o wumti, o jokki ɗum, imo
teddina Laamɗo. Nde yimɓe ɓeen nji'unoo ɗum
ndeen, njetti Laamɗo.

19

No Jakayus goonɗiniri Iisaa

1 Iisaa naati Yeriko, ina rewi ley wuro ngoon.
2 Gorko bi'eteeɗo Jakayus ina woni ley toon. O
hooreejo nanngooɓe lampo, wo o jom jawdi du.

3 Imo filoo yiide moy woni Iisaa, de o hunngii
saabe jamaa oon, sabo wo o daɓɓo.
4 O doggi, o arditii, o yeeŋi lekki hono yibbi ɗo
Iisaa rewata ɗoon faa o yi'a ɗum.
5 Nde Iisaa yottinoo nokkuure ndeen, tiggitii,
wi'i mo:
—Jakayus, hara jippa, sabo ina tilsi mi weera
wuro maa hannden.
6 Jakayus harii jippii, jakkitorii mo seyo.
7 Yiiɓe ɗum ɓeen fuu ina ŋurŋurta, ina mbi'a:
—O weeranowii luttoowo.
8 De Jakayus darii, wi'i Iisaa:
—Joomam, hettina, mi hokkan feccere jawdi am
fuu talkaaɓe. Si won mo teetumi huunde, mi
yoɓan ɗum kile nay.
9 Iisaa wi'i:
—Hannden, kisindam naatii galle o, sabo kanko
du wo o taan Ibrahiima!
10 Sabo Ɓii Neɗɗo warii filaade majjuɓe faa
hisina ɗum'en.

Banndol dow tino buuɗi
(Matta 25.14-30)

11 Ko yimɓe ɓeen kettindii ɗuum, Iisaa ɓeydi
haala, banndani ɓe banndol gonngol, sabo o
ɓattake Urusaliima. Katin du yimɓe miilii laamu
Laamɗo ɓangan joonin joonin.
12 Ndelle, o wi'i:
—Gorko dimo tedduɗo yehi leydi mboɗɗundi faa
hokkee laamu, de gaɗa ɗuum warta.
13 O noddi maccuɓe makko sappo, o hokki mono
e maɓɓe fuu mbuuɗu kaŋŋe, o wi'i ɗum'en: «Ngol-
liree ɗum faa mi warta.»

14 Ammaa yimɓe leydi ndiin njiɗaa mo, ɓe ummini nulaaɓe gaɗa makko, ɓe mbi'i: «Min njiɗaa o laamoo min.»
15 Nde o hokkanoo laamu, o warti ndeen, o yamiri o noddanee maccuɓe ɓe o halfini jawdi ɓeen. Imo yiɗi faamude ko mono e maɓɓe fuu heɓi e ko golliri ɗuum.
16 Arandeejo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuuɗu maa nguun tinake buuɗi sappo.»
17 O wi'i ɗum: «Gasii sanne, maccuɗo lobbo. Sabo a hoolnake e ko famɗi, a laamoto dow galluuje sappo.»
18 Ɗiɗaɓo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuuɗu maa tinake buuɗi joy.»
19 O wi'i: «Aan du, a laamoto dow galluuje joy.»
20 Caggal ɗuum keddiiɗo oon wari, wi'i: «Joomam, inan mbuuɗu maa, mi saawii ɗum e tekkere
21 sabo miɗo hule. Sabo a gorko tiiɗuɗo alhaali, aɗa hooya ko a resaay, aɗa taya ko a aawaay.»
22 O wi'i ɗum: «Dara! Haalaaji maa jaati carortomaami, aan maccuɗo bonɗo. Aɗa anndunoo mi gorko tiiɗuɗo alhaali, mi hooyan ko mi resaay, mi tayan ko mi aawaay.
23 Ndelle ko waɗi a wattaay jawdi am ndi to tinooɓe buuɗi, faa nde ngartumi fu mi jaɓida ndi e tino mayri fuu?»
24 Ndeen joomiiko oon wi'i tawaaɓe ɗoon ɓeen: «Teetee mo mbuuɗu ngu, de kokkon ɗum jom buuɗi sappo oon.»
25 Ɓe mbi'i mo: «Joomii amin, kanko, imo jogii buuɗi sappo.»
26 O wi'i: «Miɗo haalana on, jogiiɗo fuu ɓeydante.

Ammaa mo walaa oon, fay seeɗa ko jogii ɗuum, teetete.
27 De wayɓe kam ɓe njiɗaa mi laamoo ɗum'en
ɓeen, ngaddee ɓe ɗo, mbaron ɓe yeeso am.»

No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Yuhanna 12.12-19)

28 Nde Iisaa haalnoo ɗum ndeen, ardii, fonndii
Urusaliima.
29 Nde o ɓattinoo gure Baytifaaji e Baytaniya
gonɗe dow waamnde wi'eteende Jaytun, o nuli
taalibaaɓe makko ɗiɗo,
30 o wi'i ɓe:
—Njehee, naatowee wuro wonngo yeeso mon
ngo, on tawan mola araawa nga fay gooto
waɗɗaaki abada ina haɓɓii. Kaɓɓiton nga,
ngaddon nga ɗo.
31 Si goɗɗo yamii on, «Ko waɗi oɗon kaɓɓita nga?»,
mbi'on: «Joomii amin ina haajaa nga.»
32 Nulaaɓe ɓeen njehi, tawri no o wi'iri ɗum'en
noon.
33 E ley haɓɓitingol maɓɓe mola nga, jeyɓe mola
nga ɓeen mbi'i:
—Ɗume kaɓɓitanton mola nga?
34 Ɓe njaabii, ɓe mbi'i:
—Joomii amin haajaa nga.
35 Ɓe njaari nga to Iisaa, ɓe njowi saayaaji maɓɓe
dow mola nga, ɓe mbaɗɗini Iisaa dow magga.
36 No o yaarata noon, ɓe mbeerti saayaaji maɓɓe
dow laawol ngool.
37 Joonin o ɓadake Urusaliima to jippitorde
waamnde Jaytun. Taalibaaɓe heewɓe ɓeen fuu
ina keewi seyo, puɗɗi ina njetta Laamɗo e daaɗe
toowɗe, saabe kaayeefiiji ɗi ɓe nji'unoo ɗiin fuu.

38 Ɓe mbi'a:
—Barke woodanii kaananke garɗo e dow innde
Joomiraaɗo! Jam won dow kammu. Manngu
woodanii Laamɗo faa dow kammuuli!
39 Yoga e Farisa'en tawaaɓe ley jamaa oon ɓeen
mbi'i mo:
—Moodibbo, haɗu taalibaaɓe maa ɓeen dukude!
40 O jaabii ɓe, o wi'i:
—Miɗo haalana on, si kamɓe ɓe, ɓe ndeyyinake
fu, wo kaaye ɗe yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

41 Iisaa ɓattii ngalluure ndeen. Nde o
ndaarunoo nde fu, o woyi nde,
42 o wi'i:
—Miɗo muuyi tawee hannden aɗa anndunoo
aan du ko hokkete jam! De joonin kaa, ɗum
suuɗaama e gite maa.
43 Balɗe ngaran ɗe wayɓe ma yolata leydi ngaɗa
yeeŋirɗe, piile, ɓille gereeji fuu,
44 niise, kalke aan e ɓiɓɓe maa fuu. Ɓe njoppan-
taa ma fay hayre wootere dow wonnde, sabo a
annditaay wakkati mo Laamɗo wari wallude ma.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu

(Matta 21.12-17, Marku 11.15-19, Yuhanna 2.13-22)

45 Iisaa naati ley suudu dewal mawndu nduun,
fuɗɗi riiwude luumotooɓe.
46 Imo wi'a ɗum'en:
—Ina winndaa: «Suudu am laatoto waɗirdu
du'aare».* Onon kaa, on ngaɗii ndu suuɗirdu
yanooɓe.

---

* **19:46** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11.

47 Iisaa ina waajoo nyannde fuu ley suudu de-
wal mawndu nduun. Hooreeɓe almaami'en e
janngino oɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ngool ɓeen
ina piloo no mbardata mo,
48 ammaa ɓe kunngake heɓude laawol sabo
yimɓe ɓeen ina ngattani haalaaji makko ɗiin
hakkillo sanne.

20

Yamol dow toy baawɗe Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Marku 11.27-33)

1 E ley balɗe ɗeen nyannde gomma Iisaa ina
janngina yimɓe ina waajoo Kabaaru Lobbo ley
suudu dewal mawndu. Hooreeɓe almaami'en e
janngino oɓe Tawreeta e mawɓe yimɓe ngari to
makko,
2 mbi'i mo:
—Haalan min: Laamu nguye hokki ma baawɗe
gollude ko ngollataa ɗum? Moy hokki ma laawol
ngollaa ɗum?
3 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:
—Miin du huunde wootere tan yamammi on.
Njaaboɗon kam ɗum:
4 lootagal batisima Yaayaa ngaal, wo to Laamɗo
yuuri naa to yimɓe?
5 Ɓe paamiri hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i:
—Si en mbi'ii wo to Laamɗo, o yaman en ko waɗi
de en ngoonɗinaay Yaayaa?
6 De si en mbi'ii wo to yimɓe, yimɓe ɓe fuu
limnan en kaaye, sabo ɓe fuu ɓe tannyorii Yaayaa
wo annabaajo.
7 Nii ɓe njaaborii ɓe mbi'i ɓe paamaay to lootagal
batisima Yaayaa yuuri.

8 Iisaa wi'i ɓe:
—Haya miin du, mi haalantaa on baawɗe ɗeye ngollirammi ko ngollammi ɗuum.

Banndol dow remooɓe bonɓe
(Matta 21.33-46, Marku 12.1-12)

9 Iisaa fuɗɗi banndande yimɓe banndol ngol, wi'i:
—Neɗɗo gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remooɓe, de waɗi jahaangal, ɓooyi wartaay.
10 Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remooɓe ɓeen toon faa jaɓa ngeɗu makko ɓiɓɓe cabiije ɗeen. Ndeen remooɓe ɓeen piyi nulaaɗo oon, njeccini ɗum juuɗe ɓole.
11 O nuli to maɓɓe golloowo goɗɗo. Ɓe piyi oon du, ɓe kuyfini ɗum, ɓe njeccini ɗum juuɗe ɓole.
12 O nuli katin golloowo tataɓo. Ɓe mbarmini ɗum, ɓe ndiiwi ɗum.
13 Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngaɗammi? Mi nelan ɓiyam gorko mo korsinmi, hasii ɓe njaagoto mo!»
14 Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiɗɗo oon ndeen, iɓe mbi'undura: «O woni donoowo oon. En mbara ɗum, kewten ngesa nga!»
15 Ɓe paɗɗi mo faa gaɗa ngesa toon, ɓe mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa oon waɗata ɓe?
16 O waran, o halka remooɓe ɓeen, o halfina ngesa ngaan woɓɓe.
Nde yimɓe ɓeen nannoo ɗum ndeen, mbi'i:
—Taa ɗum laatoo!
17 Iisaa ndaari ɓe, wi'i:
—Ndelle, ɗume woni maanaa ko winndaa ɗuum: «Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,

wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon»?*
18 Caamuɗo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo
nde saami dow muuɗum du, ɗiggan.

Haala yoƀugol lampo
(Matta 22.15-22, Marku 12.13-17)

19 Jannginooƀe Tawreeta e hooreeƀe
almaami'en paamii banndol ngol wo kam'en
sappii. Ɓe pilii no ƀe nanngira Iisaa wakkati oon,
ammaa ƀe kulii yimƀe.
20 Ɓe taykii Iisaa. Ɓe nuli horooƀe nanndink-
iniiƀe e lobbuƀe, yalla ina keƀira laawol no nan-
ngirta mo e haala makko, faa ngatta mo ley juuɗe
laamu, saroo mo.
21 Ɓeen yami mo:
—Moodibbo, miɗen anndi ko kaalataa ɗuum e
ko mbaajotoɗaa ɗuum ina fonnditii, miɗen an-
ndi a ƀurdintaa fay gooto, aɗa jannginira laawol
Laamɗo ngol goonga.
22 Yalla ina daganii min min kokka kaananke
Roma mawɗo oon lampo naa dagaaki?
23 Ammaa o annditii hiila maƀƀe ka, o wi'i ƀe:
24 —Kollee kam mbuuɗu cardi! Natal moy e
innde moy woni ɗo?
Ɓe mbi'i:
—Kaananke Roma!
25 Ndeen o wi'i ƀe:
—Ndelle kokkee kaananke Roma oon ko jeyi,
kokkon Laamɗo du ko jeyi.
26 Ɓe kunngii nanngirde mo e ko o haalata yeeso
yimƀe ɗuum. Jaabu makko oon haaynii ƀe, ƀe
ndeyyinii.

---

* **20:17** Jabuura 118.22

Haala ummitagol maayɓe
(Matta 22.23-33, Marku 12.18-27)

27 Woɓɓe e Saduki'en ngari to makko. Ɓeen
ngoni yeddooɓe ummital. Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:

28 —Moodibbo, Muusaa yamirii en, si neɗɗo
ɓaŋii debbo, maayii, heɓaay ɓiɗɗo, minyum naa
mawnum dewla debbo joppaaɗo oon faa heɓana
maayɗo oon ɓeyngu.
29 Ina woodunoo rimdaaɓe njeɗɗo. Arandeejo
oon ɓaŋi debbo, maayi, heɓaay ɓiɗɗo.
30 Ɗiɗaɓo oon dewli debbo oon, maayi,
31 ataɓo oon jokkiti. Hono noon njeɗɗo ɓeen fuu
ɓaŋiri mo, keɓaay ɓiɗɗo, maayi.
32 De sakitii, debbo oon du maayi.
33 Ndelle, nyannde ummital, moy e maɓɓe laa-
totoo goroo debbo oon? Sabo ɓe njeɗɗo fuu ɓe
ɓaŋiino mo.

34 Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Yimɓe jamaanu o ina ɓaŋa, ina ɓaŋee.
35 Ammaa fotuɓe heɓude ummitagol e nguurn-
dam garoojam ɓeen, ɓaŋataa, ɓaŋataake,
36 sabo ɓe mbaawaa maayde katin. Ɓe laatake
hono maleyka'en noon. Wo ɓe ɓiɓɓe Laamɗo, sabo
ɓe ummintinaaɓe e maayde.
37 Woodi ko maayɓe ummitotoo ɗuum, fay
Muusaa sappake ɗum ley taariki wuumoore
huɓɓoore. Sabo toon o noddiri Joomiraaɗo
Laamɗo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.†

---

† **20:37** Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiino gilla ko ɓooyi.

38 Laamɗo wanaa Laamɗo maayɓe, wo o
Laamɗo wuurɓe. Sabo to makko yimɓe fuu wo
wuurɓe.
39 Woɓɓe e jannginooɓe Tawreeta, mbi'i:
—Moodibbo, a haalii goonga.
40 Caggal ɗuum ɓe cuusaay yamude mo yamɗe
goɗɗe katin.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Marku 12.35-37)

41 Iisaa wi'i ɓe:
—Noy ɓe mbaawri wiide Almasiihu wo taan
Daawda?
42 Daawda e hoore muuɗum wi'i ley dewtere
Jabuura:
«Joomiraaɗo wi'i Joomam:
Jooɗa gere nyaamo am,
43 faa mi waɗa njaaɓaa wayɓe ma.»‡
44 Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle,
noy o laatortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginooɓe Tawreeta
(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 11.39-54)

45 E ley ko yimɓe ɓeen fuu kettindanii mo, o wi'i
taalibaaɓe makko ɓeen:
46 —Ndeentee e jannginooɓe Tawreeta yiɗuɓe
yiilodaade e saayaaji mawɗi e jowteede jowtaali
teddudi ley luumooji, fooɗantooɓe jooɗorɗe ɓurɗe
teddude ley cuuɗi baajorɗi e nokkuuje teddude to
nyaamduuji.
47 Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaaɓe ɓe goriraaɓe
muɓɓen maayi, de ɓe njuutina du'aawuuji maɓɓe

‡ **20:43** Jabuura 110.1.

faa ɓe nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippineede dow muɓɓen.

21

Haala sadaka ɓurɗo wooɗude
(Marku 12.41-44)

1 Iisaa yepti gite muuɗum, yi'i joomiraaɓe jawdi
ina ngatta sadakaaji muɓɓen e keesu sadaka.
2 O yi'i debbo talkaajo mo gorum maayi, kam du
ina watta toon buuɗi ɗiɗi,
3 de o wi'i:
—Goonga kaalanammi on: debbo talkaajo o, ko
watti ɗuum, ɓuri ko ɓe fuu ɓe ngatti.
4 Sabo ɓe fuu, wo ko bonnantaa ɓe fay huunde
tan ɓe ngattiri hono dokke. Ammaa debbo o kaa, e
ley talkaaku muuɗum, watti haddi ko joginoo faa
wuurda ɗuum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru
(Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

5 Ina woodi woɓɓe ina kaala haala suudu dewal
mawndu nduun, e no ndu ŋarɗiniraa kaaye e kulle
cakkaaɗe. Ndeen Iisaa wi'i:
6 —Ko nji'oton ɗuum, wakkati waran nde fay
hayre wootere heddataako ɗo ina yowii dow won-
nde. Fuu wurjinte.
7 Ɓe yami mo, ɓe mbi'i:
—Moodibbo, anndin min nde ɗum waɗata.
Maande ndeye hollata kulle ɗeen ɓadake waɗude?
8 O wi'i:
—Ndeentee taa mbosineɗon e goonga. Heewɓe
ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni

kanko», ina mbi'a du: «Wakkati oon ɓadake.» Taa
njokkee ɓe.
9 Nde nanoyɗon woldeeji e muurtereeji, taa
kulee. Sabo tilay ɗum waɗa tafon, ammaa ɗum
wanaa timmoode wakkati oon.
10 O heddii imo wi'a ɓe:
—Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e
laamu.
11 Dimmbanɗe leydi mawɗe ngaɗan, rafooji
e nyawuuji bondi du ngaran e nokkuuje feere
feere. Kulle kulɓiniiɗe e sifaaji mawɗi yuuran dow
kammu.
12 Ammaa gilla ɗum fuu waɗaay, yimɓe nan-
ngan on, torreɗon, njaareɗon to cuudi baajordi
e kasuuji. Ɓe ngadda on yeeso kaanankooɓe e
hooreeɓe saabe innde am.
13 Ɗum hokkan on laawol seedanaade kam.
14 Piɓee anniya e ɓerɗe mon on miilataako ko
njaabotoɗon.
15 Sabo mi hokkan on waawde haala, mi hokkan
on hakkilantaaku ko wayɓe on ɓeen fuu mbaawaa
salaade naa yeddude.
16 Fay saaraaɓe mon e sakiraaɓe mon e ko-
reeji mon e yigiraaɓe mon njammboto on, mbara
woɓɓe mooɗon.
17 Yimɓe fuu mbanyan on saabe am,
18 ammaa fay leembol ko'e mooɗon halkataa.
19 Tinnitaare mooɗon ndannirton yonkiiji mon.

Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu (Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)

20 —Nde nji'uɗon konuuji ina piiloo Urusaliima
fuu, anndon halkeede mayre ɓadake.

21 Wakkati oon, tawaaɓe leydi Yahuudiya fuu,
ndoggira baamle. Tawaaɓe ley ngalluure nde fuu,
njalta e mayre. Tawaaɓe ladde du, taa naata
ngalluure ndeen.
22 Sabo balɗe ɗeen wo balɗe yomnitagol, faa ko
winndaa ɗuum fuu tabita.
23 Kay, debereedu'en e musinteeɓe njaran torra
ley balɗe ɗeen! Sabo torraaji mawɗi njanan e leydi
ndi, tikkere Laamɗo jippoto e lenyol ngol.
24 Ɓe camminirte kaafaahi, ɓe nanngee, ɓe njaa-
ree hakkunde lenyi fuu. Lenyi ndampan Urusali-
ima faa nde wakkati dawrugol muɓɓen timmiri no
fodoraa.
25 Sifaaji ngaɗan dow naange e lewru e koode.
Ley adunaaru du kulol waɗan e leyɗe ɗeen. Ɗe fuu
ɗe mbemmboto saabe feekaango maayo manngo
e bempeyye muuɗum.
26 Yimɓe pekkoran saabe kulol si miilake dow
ko waroyta e adunaaru ndu, sabo fay baawɗe
kammu ɗeen ndimmboto.
27 Wakkati oon, yimɓe ɓeen nji'an Ɓii Neɗɗo ina
wara e duule, ina warda e baawɗe e teddeengal
manngal.
28 Onon, si ɗum fuɗɗii waɗude, tiggitoɗon,
ɓanton ko'e mooɗon, sabo Laamɗo ɓadake
rimɗinde on.

Banndol dow yibbi
(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)

29 Caggal ɗuum, o banndani ɓe banndol ngol, o
wi'i:
—Ndaaree yibbi e leɗɗe goɗɗe ɗe fuu.
30 Si on nji'ii ɗe mbilitii, oɗon anndi ndunngu
ɓadake.

31 Noon du, si on nji'ii kulle ɗeen ina ngaɗa,
annditon laamu Laamɗo ɓadake.
32 Goonga kaalanammi on: jamaanu o tim-
mataa, tawee kulle ɗeen fuu ngaɗaay.
33 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa
timmataa abada.

Haala reentaade e gartol Almasiihu

34 —Ndeenee ko'e mon taa yidde fijo suloowo e
sulargol doro e kaɓɓu-ko'u adunaaru njowoo dow
ɓerɗe mon de nyannde ndeen juha on
35 hono tuugol*. Sabo inde wara dow yimɓe
adunaaru fuu.
36 Ndelle, kakkilon wakkati fuu, ngaɗon
du'aare, faa keɓon daɗude e kulle gaɗooje ɗeen
fuu, mbaawon daraade yeeso Ɓii Neɗɗo.
37 Nyalooma fuu, Iisaa ina waajoo ley suudu
dewal mawndu, de jemma, o wurtoo, o waalowa
dow waamnde wi'eteende Jaytun.
38 Yimɓe fuu ina njaha to suudu dewal mawndu
illa fajiri faa kettindanoo mo.

22

No hooreeɓe ndawriri faa nannga Iisaa

(Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2, 10-11, Yuhanna 11.45-53)

1 Wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla ndiin
ɓadake. Ɗum woni iidi nyannde Faltagol.
2 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta
ɓeen ina piloo no mbarda Iisaa, de si goonga iɓe
kula yimɓe ɓeen.

---

* **21:35** Tuugolwo ko woɓɓe mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

3 Ndeen Seyɗaani naati Yahuuda bi'eteeɗo
Isikariyotto, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen.
4 O yehi o haaldowi e hooreeɓe almaami'en e
doomooɓe suudu dewal mawndu no o wattirta
Iisaa e juuɗe muɓɓen.
5 Ɓe ceyii, ɓe ndewri ɓe kokkan mo ceede.
6 O jaɓi, imo filoo wakkati mo o jambotoo Iisaa e
cuncukka, tawa jamaa oon faamaay.

No Iisaa waɗiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muuɗum
(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26, Yuhanna 13.21-30)

7 Nyalaande iidi buuru mo wattaaka rabilla yottake. Wo nyalaande nde dammuuli iidi Faltagol
njeyi hirseede.
8 Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i ɗum'en:
—Njehee cegilanee en hiraande iidi Faltagol faa
nyaamen.
9 Ɓe yami mo:
—Toy njiɗɗaa min cegiloo nde?
10 O wi'i ɓe:
—Ndaaree, si on naatii ngalluure nde, on
kawran toon e gorko, ina ronndii loonde ndiyam.
Njokkon mo faa e suudu ɗo o naatata ɗoon,
11 mbi'on jom galle oon: «Moodibbo na yame toy
woni suudu ndu nyaamdata e taalibaaɓe mum
ɓeen iidi Faltagol?»
12 O hollan on suudu sooro mawndu
moyyinaandu. Wo dow toon cegilotoɗon hiraande
ndeen.
13 Ɓe njehi, ɓe tawi hono no o wi'iri ɓe noon, ɓe
cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.

14 Nde wakkati oon yottinoo ndeen, o joodii
kanko e sappo e ɗiɗo ɓeen.
15 O wi'i ɓe:
—Miɗo muuyi nyaamdude e moodon hiraande
iidi Faltagol nde sanne, gilla mi torraaka.
16 Sabo miɗo wi'a on, mi nyaamataa nde katin
faa nyannde nde ɗum tabiti ley laamu Laamɗo.
17 O hooyi horde, o yetti Laamɗo, o wi'i:
—Njaɓee ɗum, peccee ɗum hakkunde moodon,
18 sabo miɗo wi'a on, illa joonin mi yarataa
cabijam katin faa nde laamu Laamɗo wari.
19 Katin, o hooyi buuru, o yetti Laamɗo, o heltii,
o hokki ɓe, o wi'i:
—Ɗum wo ɓanndu am hokkaandu saabe
moodon. Ngadon ɗum faa miccitodon kam.
20 Hono noon du, nde ɓe tilinoo e hiraande
ndeen, o hooyi horde cabijam, o hokki ɓe, o wi'i:
—Horde nde woni amaana keso tabintiniraaɗo
yiiyam am ndufeteeɗam saabe moodon.
21 Ammaa paamee, jambotoodo kam oon ina
nyaamda e am e le'al gootal.
22 Tilay Ɓii Neɗɗo yoppira adunaaru hono no
fodoranaa noon. Ammaa bone woodanii jam-
botoodo mo oon!
23 Ndeen ɓe puɗɗi yamundurde hakkunde maɓɓe
moy e maɓɓe waɗata huunde ndeen.

Jeddi dow moy woni ɓurɗo teddude

24 Jeddi ngadi hakkunde maɓɓe du e dow moy
ɓuri teddude.
25 Iisaa wi'i ɓe:
—Kaanankooɓe leyɗe ina ndawrana jaalaaɓe
muɓɓen. Jom'en doole dow yimɓe ɓeen du ina njidi
noddireede wallooɓe.

26 Onon kaa, wanaa hono noon. Sanaa ɓurɗo
teddude e mooɗon laatoo hono cukalel, ardiiɗo du
laatoo hono golloowo.
27 Sabo moy ɓuri teddude, jooɗiiɗo faa nyaama
naa golloowo gaddoowo nyaamdu? Wanaa
nyaamoowo oon ɓuri naa? De miin kaa, miɗo
woni hakkunde mooɗon hono golloowo oon.
28 Onon ngoni heddodiiɓe e am ley torraaji am.
29 Saabe ɗuum, miin du, mi hokkii on laamu
hono no Baaba am hokkiri kam laamu ni,
30 faa nyaamon, njaron to nyaamirde am ley
laamu am. On njooɗoto dow jooɗorɗe laamu,
caroɗon lenyi Israa'iila sappo e ɗiɗi ɗiin.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an anndaa ɗum
(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)

31 Simon, Simon, Seyɗaani nyaagake heɓude on
faa seɗa on hono no alkama seɗirtee ni.
32 Ammaa mi du'anake ma taa goonɗinal maa
mursee. Aan le, nde ngartoyɗaa to am, cemm-
bindinaa sakiraaɓe maa.
33 Piyeer wi'i mo:
—Joomam, miɗo segilii yaadude e maaɗa ley
kasu e wardeede e maaɗa!
34 De Iisaa wi'i:
—Miɗo haalane, Piyeer, fadde ndontoori e jog-
gude hannden tawan a wi'ii kile tati a anndaa
kam.
35 O wi'i ɓe katin:
—Nde nulunoomi on ndeen, on kooyaay dannga
e mbasu e paɗe, won ko nyakani on naa?
Ɓe mbi'i:
—Walaa!
36 O wi'i ɓe:

—Joonin kaa, jogiiɗo dannga hooya, jogiiɗo mbasu hooya, mo walaa kaafaahi du, sootta saaya muuɗum sooda ngooti.
37 Sabo ina winndaa, «O limaama ley bonɓe.» Miɗo haalana on: ina tilsi ɗum tabita dow am. Sabo ko winndaa dow am fuu tabitan.
38 Ɓe mbi'i:
—Joomii amin, inan kaafaaje ɗiɗi!
O wi'i ɓe:
—Heyii!

No Iisaa nyaagorii Laamɗo dow waamnde Jaytun
(Matta 26.36-46, Marku 14.32-42)

39 Iisaa wurtii, fonndii waamnde Jaytun no woowri noon. Taalibaaɓe makko ɓeen njokki mo.
40 Nde o yottinoo nokkuure ndeen, o wi'i ɓe:
—Ndu'ee faa taa naaton ley jarribe.
41 Caggal ɗuum, o toowti ɓe ko waɗata hono limnere hayre. O hofii, imo waɗa du'aare,
42 imo wi'a:
—Baaba, si a muuyii, woɗɗinam horde torra nde. Ammaa taa ɗum laatoroo muuyo am, ɗum laatoroo muuyo maa aan!
43 Wakkati oon, maleyka yuuruɗo dow kammu ɓangi e makko, semmbini mo.
44 Ley mettorgal ɓernde makko o ɓeydi tekkinde du'aare makko, nguli makko laatii hono toɓɓe yiiyam ina simta e leydi.
45 Nde o hantunoo du'aare ndeen, o yeccii to taalibaaɓe makko ɓeen, o tawi iɓe ɗaanii saabe mettorgal ɓerɗe maɓɓe.
46 O wi'i ɓe:
—Ko waɗi de oɗon ɗaanii? Ummee ndu'ee, faa taa naaton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa
(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna 18.3-11)

47 Imo woni e haala ka faa jamaa wari. Bi'eteeɗo
Yahuuda, gooto e sappo e ɗiɗo ɓeen, ardii ɓe de
ɓattitii Iisaa faa muccoo ɗum.
48 De Iisaa wi'i mo:
—Yahuuda, muccaango njammbortoɗaa Ɓii
Neɗɗo naa?
49 Nde wonduɓe e Iisaa ɓeen nji'unoo ko anniyii
laataade fu, mbi'i:
—Joomii amin, min coppa ɓe kaafaaje naa?
50 Ndeen gooto maɓɓe soppi maccuɗo Almaami
Mawɗo, tayi nowru muuɗum nyaamru.
51 Iisaa jaabii, wi'i:
—Celdee ni.
De o meemi nowru maccuɗo oon, o danni ɗum.
52 Iisaa haalani warɓe faa nannga ɗum ɓeen,
hooreeɓe almaami'en e doomooɓe suudu dewal
mawndu e mawɓe Alhuudiya'en ɓeen, wi'i:
—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi
gujjo!
53 Nyannde fuu miɗo wondunoo e mooɗon ley
suudu dewal mawndu, on njowaay junngo dow
am. Ammaa joonin wo wakkati mon, joonin wo
wakkati mo nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27)

54 Ɓe nanngi Iisaa, ɓe njaari ɗum faa ley galle
Almaami Mawɗo. Piyeer ina jokki to toowti.
55 Tawi yiite na huɓɓaa hakkunde taliyaare galle
oon, Piyeer wari jooɗodii e yuulotooɓe ɗoon.

56 Korɗo gooto yi'i imo hucciti e jayngol, ndaari
mo faa wooɗi, wi'i:
—O du na wondunoo e makko.
57 De Piyeer yeddi mo, wi'i:
—Hey debbo, mi anndaa mo.
58 Nde ɓooytunoo seeɗa, goɗɗo yi'i mo, wi'i:
—Aan du e maɓɓe njeyaɗaa!
De Piyeer wi'i:
—Hey gorko, mi wanaa!
59 Faa waɗi yamnde wootere gaɗa ɗuum, goɗɗo
katin siini dow haala kaan, wi'i:
—Goonga ni, gorko o ina wondunoo e makko,
sabo kam du wo Galilinkeejo.
60 De Piyeer jaabii, wi'i:
—Gorko, mi faamataa ko kaalataa ɗuum!
O selaay haalude, faa ndontoori joggi.
61 Iisaa hucciti e Piyeer, ndaari ɗum. Ndeen Piy-
eer miccitii haala ka Iisaa haalannoo ɗum kaan:
«Fadde ndontoori e joggude hannden, a wi'an kile
tati a anndaa kam.»
62 O wurtii yaasin, imo woya bojji cattuɗi.

(Matta 26.67-68, Marku 14.65)

63 Yimɓe nannguɓe Iisaa ɓeen ina njalnoroo
ɗum, ina piya ɗum.
64 Ɓe cuddi yeeso makko, iɓe yama mo, iɓe mbi'a:
—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!
65 Heddii iɓe njenna mo jennooje goɗɗe keewɗe.

No mawɓe diina carorii Iisaa

(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Yuhanna 18.19-24)

66 Nde weetunoo ndeen, yimɓe Saahiiɓe ɓeen
kawriti, ɓeen ngoni mawɓe lenyol maɓɓe e

hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta. Iisaa waddaa yeeso maɓɓe.
67 Ɓe mbi'i ɗum:
—Si aan woni Almasiihu haalan min.
O wi'i ɓe:
—Fay si mbiimi on noon du, on njaɓataa.
68 Si mi yamii on du, on njaabataako.
69 Ammaa gilla joonin, Ɓii Neɗɗo jooɗoyto gere nyaamo Laamɗo, Jom baawɗe.
70 Ɓe fuu ɓe mbi'i:
—Ndelle aan woni Ɓii Laamɗo naa?
O wi'i ɓe:
—Onon e ko'e mon kaali, wo miin jaati.
71 Jonle ɓe mbi'i:
—En kaajaaka seedaaku katin, sabo ko o haali e hunnduko makko ɗuum, en fuu en nanii.

23

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Yuhanna 18.28-38)

1 Caggal ɗuum, yimɓe Saahiiɓe ɓeen fuu ummii, njaari Iisaa to Pilaatu hooreejo oon.
2 Ɓe puɗɗi iɓe pela mo, iɓe mbi'a:
—Gorko o min tawi ina wosina lenyol amin, ina haɗa ɗum'en yoɓude kaananke mawɗo oon lampo, ina wi'a hoore muuɗum wo Almasiihu, kaananke.
3 Pilaatu yami mo, wi'i:
—Aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe naa?
Iisaa jaabii, wi'i:
—Aan e hoore maa haali.
4 Pilaatu jaabii, wi'i hooreeɓe almaami'en e jamaa oon fuu:
—Mi yi'aay fuu feloore e makko.

5 Ammaa ɓe ciini e haala maɓɓe sanne, iɓe mbi'a:
—Ko o waajotoo ɗuum ina waddundura yimɓe
ley leydi Yahuudiya fuu, gilla Galili to o fuɗɗiri
toon faa e ɗo.
6 Wakkati Pilaatu nannoo ɗum, yami yalla gorko
o wo Galilinkeejo.
7 Nde o faamunoo Iisaa na yuura e ley laamu
Hirudus ndeen, o nuldi ɗum Hirudus. Sabo ley
balɗe ɗeen tawi Hirudus ina woni ley Urusaliima.
8 Nde Hirudus yi'unoo Iisaa ndeen, ɓerndem
weli sanne, sabo ɓooyii ko yiɗunoo yiide mo saabe
ko nanannoo dow makko ɗuum. Katin du ina
yeloo yiide mo imo waɗa ko haaynii.
9 O yami ɗum yamɗe keewɗe, de Iisaa jaabaaki
fay huunde.
10 Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe
Tawreeta na ndarii ɗoon, ina pelda mo no
mbaawri fuu.
11 Hirudus du huyfini mo, jalnorii mo, kam e
sordaasiiɓe muuɗum, ɓorni mo saaya lobba, nul-
tiri mo Pilaatu.
12 Nyannde ndeen Pilaatu e Hirudus laatii yigi-
raaɓe, arande ɓe wanyundurnooɓe.

No Iisaa hiitoraa
(Matta 27.15-26, Marku 15.6-15, Yuhanna 18.39-19.16)

13 Pilaatu noddi hooreeɓe almaami'en e mawɓe
Alhuudiyankooɓe ɓeen e yimɓe fuu,
14 wi'i ɗum'en:
—On ngaddanii kam neɗɗo o hono wo o bosi-
noowo yimɓe. Ndaaree, mi yamii mo yeeso mon,
de ley ko peloton mo ɗuum fuu, mi tawaay fuu
sabaabu jukkotooɗo mo.

15 Hirudus du yi'aay faa'e e makko, sabo yeccinii
mo to meeɗen. Paamee, gorko o waɗaay fay hu-
unde ko jeyi warude ɗum.
16 Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.
17 Ina tilsi wakkati iidi Faltagol fuu Pilaatu
yoofana ɓe kasunke gooto.
18 Ɓe fuu ɓe ndukidi daande wootere, ɓe mbi'i:
—War mo, njoofanaa min Barabas!
19 Barabas le wo uddanooɗo e kasu saabe
muurtere waɗunoonde e ngalluure ndeen, e
saabe war-hoore.
20 Pilaatu haaldi e maɓɓe ɗiɗaɓerde saabe
muuyo muuɗum yoofude Iisaa.
21 Ammaa ɓe keddii iɓe nduka, iɓe mbi'a:
—Tontu mo! Tontu mo e leggal palaangal!
22 Pilaatu wi'i ɓeataɓerde:
—Ɗume o waɗi ko boni? Mi tawaay e makko
sabaabu fuu ko haani warude mo! Ndelle, mi
fiyan mo, mi yoppa mo.
23 Ammaa ɓe ɓeydi feekaade peekaali mawɗi,
iɓe mbi'a o tontee. Peekaali maɓɓe ɗiin njaaltii
Pilaatu.
24 O hokki ɓe laawol faa ko ɓe ŋaarii ɗuum laatoo.
25 O yoofani ɓe mo ɓe ŋaarii yoofaneede oon,
kam woni uddanooɗo ley kasu saabe muurtere e
war-hoore. De Iisaa kaa, o watti ɗum e muuyɗe
maɓɓe.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal
(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Yuhanna 19.17-27)

26 Nde ɓe njaarannoo mo ndeen, ɓe nanngi
gorko jeyaaɗo Sireene bi'eteeɗo Simon, ɲuuruɗo

ley ladde. Ɓe mbakkini ɗum leggal palaangal
ngaal faa jokka caggal Iisaa, yaara ngal.
27 Yimɓe heewɓe na njokki ɗum. Rewɓe du
ina ngoni ley maɓɓe, ina mboya ina piira ɓerɗe
muɓɓen mettorgal saabe majjum.
28 Iisaa hucciti e rewɓe ɓeen, wi'i ɗum'en:
—Rewɓe Urusaliima, taa mboyee kam, ammaa
mboyee ko'e mooɗon e ɓiɓɓe mon!
29 Sabo dey, balɗe ngaran nde yimɓe mbi'ata:
«Barke woodanii rewɓe rimarɓe e ɓe ndeedaay e
endi ɗi musinaaka.»
30 Ndeen, yimɓe mbi'an baamle caama dow
muɓɓen, mbi'a tile udda ɗum'en.
31 Sabo si ɓe ngaɗii nii gilla liccal ngal wo keccal,
noy laatoytoo si ngal yoorii?
32 Ɓe njaaridi Iisaa e yimɓe ɗiɗo bonɓe. Ɓeen du
wo wareteeɓe.
33 Nde ɓe njottinoo nokkuure wi'eteende Laala-
gal Hoore ndeen, ɓe tonti mo e leggal palaan-
gal, kanko e bonɓe ɗiɗo ɓeen, gooto gere nyaamo
makko, gooto du gere nano makko.
34 O wi'i:
—Baaba, yaafa ɓe sabo ɓe anndaa ko ɓe ngaɗata.
Ndeen ɓe pecciri kaddule makko cumnal.
35 Yimɓe ndarii ɗoon ina ndaara. Hooreeɓe ɓeen
du ndarii ina njalnoroo mo, ina mbi'a:
—O hisinii woɓɓe, o hisina hoore makko si o
Almasiihu, Cuɓaaɗo Laamɗo.
36 Sordaasiiɓe ɓeen du njalnorii mo. Ɓe ɓattii, ɓe
kokki mo ndiyam lammuɗam,
37 iɓe mbi'a:
—Si aan woni kaananke Alhuudiyankooɓe oon,
hisin hoore maa!

38 Tawi du alluwal takkaama dow hoore makko.
Binndi dow maggal na mbi'a: O WO KAANANKE
ALHUUDIYANKOOƁE.
39 Gooto e bonɓe ɗiɗo tontidaaɓe e makko ɓeen
ina mbonkoo mo, ina wi'a:
—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Hisin hoore
maa, de kisinaa min minen du!
40 Ammaa gooto oon feli oyo oon, wi'i:
—A hulataa Laamɗo naa? Aan e makko fuu, on
potu jukkungo.
41 Enen, jukkungo meeɗen wo goonga jaati, sabo
ko foti e ko ngolluɗen tan njoɓeteɗen. De kanko
kaa, o waɗaay fay huunde ko boni.
42 Ndeen o wi'i:
—Iisaa, miccitoɗaa kam wakkati ngartoyɗaa e
laamu maa.
43 Iisaa wi'i mo:
—Goonga kaalanammaami: hannden jaati a
wondowan e am ley aljanna.

Haala maayde Iisaa
(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

44 Wakkati hakkunde naange, nimre waɗi e
leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.
45 Naange niɓɓi, lefol paliingol ley suudu dewal
mawndu ngool seekii ceeke ɗiɗi.
46 Iisaa feekii feekaango manngo, wi'i:
—Baaba, mi wattii yonki am ki ley junngo maa.
Gaɗa o haalii ɗum, o seedi e yonki.
47 Caggal mawɗo sordaasi'en oon yi'ii ko laatii
ɗuum, yetti Laamɗo, wi'i:
—Goonga, neɗɗo o wo dartiiɗo!
48 Jamaa garuɗo ndaarude mo oon fuu yi'ii ko
waɗi ɗuum. Ɓe njeccii, iɓe piya ɓerɗe maɓɓe.

49 Ammaa anndubɓe mo ɓeen fuu, ina ndarii to
toowti ina ndaara ɗum fuu. Rewɓe jokkunooɓe
mo gilla leydi Galili ɓeen ina ngoni ley maɓɓe.

No ɓanndu Iisaa wattiraa ley saabeere
(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

50 Ina woodi gorko bi'eteeɗo Yuusufi jeyaaɗo
e waaldeere Saahiiɓe ndeen, wo o gorko lobbo,
dartiiɗo.
51 Kanko o jaɓaay ko Saahiiɓe ɓeen kaali e ko ɓe
ngolli. Imo yuura Arimatiya, ngalluure ley leydi
Yahuudiya. Imo heɗii ɓangugol laamu Laamɗo.
52 O yehi to Pilaatu, o ŋaarii ɗum ɓanndu Iisaa,
53 o jippini ɗum e leggal ngaal, o fiili ɗum e
kasanke, o watti ɗum ley saabeere wasaande ley
hayre, ɗo fay gooto wattaaka.
54 Ɗum hawrii e nyannde segilanteende tawi
nyannde fowteteende ɓadake fuɗɗude.
55 Rewɓe wondunooɓe e Iisaa gilla Galili ɓeen
njokki Yuusufi, nji'i saabeere ndeen e no o watti-
raa ley mayre.
56 Ɓe kooti, ɓe moyyinowi nebbeele uurɗe e tu-
raaje.

Caggal ɗuum, ɓe powti nyannde fowteteende
hono no yamiroore ndeen wi'iri.

24

No Iisaa ummitorii
(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)

1 Gilla puɗal naange nyannde go'aɓerde e
jeɗɗiire,* rewɓe ɓeen ponndii to saabeere toon, ɓe
kooyii nebbeele uurɗe ɗe ɓe moyyinnoo ɗeen.
2 Ƀe tawi hayre ndeen tallitaama, ittaama e
dammbugal saabeere ndeen.
3 Ammaa nde ɓe naatunoo ndeen, ɓe tawaay
ɓanndu Iisaa, joomii ɓe.
4 E ley no hakkillooji maɓɓe mbemmborii noon,
inan worɓe ɗiɗo punti, ina ndarii yeeso maɓɓe, ina
ɓornii kaddule jalbooje.
5 Kulol nanngi ɓe, ɓe leeyini geese maɓɓe e leydi.
Wakkati oon worɓe ɓeen mbi'i ɓe:
—Ko waɗi oɗon piloo buurɗo hakkunde
maayɓe?
6 O walaa ɗo, o ummitake. Miccitee ko o haalan-
noo on leydi Galili ɗuum
7 nde o wi'unoo: «Ina tilsi Ƀii Neɗɗo wattee e
juuɗe luttuɓe, de tontee e leggal palaangal, de
ummitoo nyannde tataɓerde.»
8 Ndeen ɓe miccii haala Iisaa kaan.
9 Ƀe yuwi to saabeere toon, ɓe njeccii, ɓe
kaalanowi ɗum sappo e ngo'o ɓeen e wonduɓe e
muɓɓen fuu.
10 Rewɓe ɓeen ngoni: Mariyama mo Magdala,
e Yowanna, e Mariyama inna Yaakuuba e rewɓe
wonduɓe e muɓɓen. Ƀe kaalani ɗum nulaaɓe ɓeen.
11 Nulaaɓe ɓeen ndaardi haala maɓɓe kaan hono
njiiɓiika, njaɓaay goonɗinde ɓe.
12 De Piyeer kaa ummii, doggi, yehi saabeere
toon. Nde o yuurninoo ley mayre ndeen, kasanke
oon tan o yi'i. O yeccii wuro, imo wemmbii saabe
ko waɗi ɗuum.

---

* **24:1** Ƀum woni nyannde alan.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum ɗiɗo dow laawol Emayus
(Marku 16.12-13)

13 Nyalooma oon pay, ɗiɗo e ley taalibaaɓe
ɓeen kooyi laawol wuro wi'eteengo Emayus.
Hakkunde wuro ngoon e Urusaliima ina waɗa
kilooji sappo e go'o.
14 Iɓe pillodoo e dow ko waɗi ɗuum fuu.
15 E ley filla maɓɓe ɗo ɓe kokkundurta hakkil-
looji ɗoon, Iisaa e hoore muuɗum hewti ɓe, ina
yaada e maɓɓe.
16 Ammaa gite maɓɓe uddaa taa ɓe anndita mo.
17 O wi'i ɓe:
—Ɗume pillotoɗon e jahaangal mooɗon ngal?
Ɓe ndarii, ɓerɗe maɓɓe metti.
18 Gooto maɓɓe bi'eteeɗo Kiliyopas jaabii mo,
wi'i:
—Ndelle hakkunde weerɓe Urusaliima wo aan
tan woni mo faamaay ko waɗi toon ley balɗe ɗe
naa?
19 O wi'i ɓe:
—Ɗume?
Ɓe mbi'i mo:
—Ko waɗi e Iisaa Nasaraatuujo oon. Wo o
annabaajo, jom baawɗe ley haala makko e golle
makko yeeso Laamɗo e yimɓe fuu.
20 De hooreeɓe almaami'en e mawɓe meeɗen
ngatti mo ley juuɗe laamu faa o jukkee jukkungo
maayde, tonti mo e leggal palaangal.
21 Min cikkiino kanko rimɗinta Israa'iila. Am-
maa katin du, hannden woni nyalooma tataɓo ko
ɗum waɗi.
22 Wooɗi rewɓe amin woɓɓe du ngaɗii min kaay-
eefi. Ɓe njehii to saabeere toon illa fajiri,

23 de ɓe tawaay ɓanndu makko toon. Ɓe ngarti,
ɓe mbi'i maleyka'en ɓanganii ɓe, mbi'i imo wuuri.
24 Caggal ɗuum, woɓɓe amin njehi to saabeere
toon, tawri no rewɓe ɓeen mbiiri noon, de ɓe
nji'aay mo kanko kaa.
25 Ndeen Iisaa wi'i ɓe:
—Hey onon famɗuɓe hakkillo! Ɓerɗe moodon
njaawaa goondinde ko annabaaɓe kaali fuu!
26 Wanaa ina tilsi Almasiihu torree de naata ley
teddeengal muuɗum naa?
27 Ndeen o faamini ɓe ko Binndi Ceniiɗi ɗiin fuu
kaali dow makko, gilla e Tawreeta Muusaa faa e
dewte annabaaɓe.
28 Nde ɓe ɓattinoo wuro ngo ɓe ponndii ngoon
ndeen, o waɗi hono o jiɗɗo faltaade.
29 Ammaa ɓe nyaagii mo, ɓe mbi'i:
—Heddoda e amin, sabo hiirii, jemma warii.
O naati, o jippodii e maɓɓe.
30 Nde ɓe njooɗinoo iɓe nyaama ndeen, o hooyi
buuru, o yetti Laamɗo, o heltii buuru oon, o hokki
ɓe.
31 Ndeen gite maɓɓe peertii, ɓe annditi mo.
Wakkati oon o lalli e gite maɓɓe.
32 Ndeen iɓe mbi'undura hakkunde maɓɓe:
—Wanaa ɓerɗe men na mbeli, na muuyi nanude
sanne nde o haaldannoo e meeɗen dow laawol
ndeen, imo faamina en Binndi ɗiin naa?
33 Wakkati oon, ɓe ummii ɓe njeccii Urusaliima.
Ɓe tawtowi toon sappo e ngo'o ɓeen, ina kawriti e
yaadiraaɓe muɓɓen.
34 Ɓeen mbi'i ɓe:
—Goonga, Iisaa Joomiraaɗo ummitake, o
ɓanganii Simon.

35 Ɗiɗo ɓeen du kaalani ɓe ko waɗi e laawol muɓɓen, e no ɓe annditiri Iisaa nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa ɓangirani taalibaaɓe mum sappo e ngo'o
(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaaɓe 1.6-8)

36 Nde ɓe kaalannoo ɗum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde maɓɓe, wi'i ɓe:
—Jam wondu e mooɗon!
37 Nesiiji maɓɓe tayi, ɓe kuli, ɓe miilii ko ɓe nji'ata ɗuum wo mbeelu.
38 De o wi'i ɓe:
—Ɗume kulɗon? Ko waɗi oɗon cikkitira ley ɓerɗe mon?
39 Ndaaree juuɗe am e koyɗe am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron. Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiiruɗon kam ni.
40 Nde o haalunoo ɗum ndeen, o holli ɓe newe juuɗe makko e koyɗe makko.
41 E ley ko ɓe kunngii goonɗinde saabe seyo maɓɓe e kaayeefi, o wi'i ɓe:
—Oɗon ngoodi ɗo ko nyaametee naa?
42 Ɓe ngaddani mo tayre liingu nduppaangu.
43 O jaɓi nde, o nyaami yeeso maɓɓe.
44 Caggal ɗuum, o wi'i ɓe:
—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaaɓe e Jabuura dow am ɗuum fuu, ina tilsi ɗum tabita. Kulle ɗeen jaati ngoni ko kaalannoomi on nde ngondunoomi e mooɗon ndeen.
45 Wakkati oon, o omti hakkillooji maɓɓe faa ɓe paama Binndi ɗiin.
46 O wi'i ɓe:

—Ina winndaa Almasiihu torrete faa maaya,
ummitoto hakkunde maayɓe nyannde tataɓerde,
47 de tuubugol e yaafagol hakkeeji gooynete e
lenyi fuu saabe innde makko. Ɗum fuɗɗan gilla
Urusaliima.
48 Onon ngoni seedotooɓe kulle ɗeen!
49 Miin, mi nuldan on ko Baaba aadii ɗuum.
Onon kaa, keddee ley ngalluure nde, faa nde
baawɗe gonɗe dow ɗeen njippii e mooɗon.

No Iisaa yeentiri dow kammu
(Marku 16.19-20, Golle Nulaaɓe 1.9-11)

50 O yaari ɓe faa ɗakkol Baytaniya, o yepti juuɗe
makko, o barkini ɓe.
51 Wakkati mo o barkini ɓe oon, o seedi e maɓɓe,
o yeentinaa dow kammu.
52 Ɓe cujidani mo. Caggal ɗuum, ɓe njeccodii
Urusaliima e seyo manngo.
53 Wakkati fuu iɓe tawee ley suudu dewal
mawndu, iɓe njetta Laamɗo.

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 29 Jan 2022
c32b76d2-ab0d-5ad5-a698-b4140754fcc2